

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerkesztő s kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik szám alatti Trattner-Károlyi ház első emeletében, egybűt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívántató példányok iránt csupan a bécsi es. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Értesítőben mindenféle hirdetésny fölvetetik s pontosan és jutányosan közöltetik.

Végére jutandván e' hónappal a' felév, bizodalmas tisztelettel vagyunk figyelmeztetni bátrak a' két testvér hazai olvasó közönséget, hogy kik kettős lapunknak eddig munkaosztályosi és levelezői mellett jeles több közredolgozó által becsesbitendő s julius elejétől kezdetét veendő 2dik felévi folyamára, Medárdvásárkor fel nem küldék az előfizetést, — azt gyors- vagy szorgalomkoocsin, vagy más biztos alkalom által hozzánk (uri-utca 453. sz. Trattner-Károlyi ház 1ső emelet) méltóztassanak intézni — ezek hiányában pedig a' lakásukhoz legközelebb eső posta-hivatalnál rendelkezni. Kettős lapunk felévi ára marad az előbbi, t. i. Budapesten borítékosan s házhoz küldve — ugyszinte postán is 6 pfrint; borítékalanul pedig szinte házhoz küldve 5 pfrint. A' cs. kir. örökös tartományokba valamint külföldre járatandó példányok iránti megrendelés csupan a' bécsi es. kir. főpostahivatalnál történhetik meg.

A' Jelenkor és Társalkodó szerkesztősége.

FOGLALAT. Magyar-és Erdélyország. (Horvát István; néhány szó a' Tiszaszabályozás érdekében II; nyilatkozat a' Tiszaszabályozás ügyében b. Vécsey Miklóstól; repositionális per a' Pester Zeitung ellen a' nemzeti nyelv ügyében; Pest és Nyitra megyék közgyűlései; paraszt kanczacsikok jutalmaztatása a' köztelken; pesti szegény gyermekkorház; iparegyesület; budapesti napló.)

Amerika. (Havannai levelek; Almonte tábornok európai utazása; az egyesült státusok formaszertint hadüzenete a' mexicói republica ellen; a' congressus hangulata.)

Portugália. (Az apró lázongások forradalmi szintüetnek; Beira tartomány is a' zendüléshez csatlakozott; Palmella herceg megbízatása kabinet-alakításra; elegy.)

Anglia. (Lajos Filöp leendő látogatása Londonban s victoriáé Párisban; az angol lapok a' Mexico elleni hadüzenet ügyében; a' gabnabill megszavazva a' felsőházán; elegy.)

Franciaország. (Lecomte elleni vizsgálat eredménye; Bugeaud rendelkezései Algirban; elegy.)

Értesítő; dunavizállás.

Magyar- és Erdélyország.

Horvát István, szépművészeti s bölcselkedési tr.; a' Széchenyi országos könyvtár öre a' nemzeti muzeum mellett; a' magyar királyi pesti főiskolában s a' magyar nyelv-irodalom és tolvizetés nyilvános és rendes s az oklevéltan rendkívüli kir. tanítója; a' bölcselkedési kar másod idősbke t. t. megyei tb folyó hó s esztendő 13dik napján reggeli 1 órákor hosszab súlyos betegség után böles férfihozilló békétürésnek legdicsebb tanuságát adva; munkás és mindenkép hazánk s nemzetünk diesöségére és diesösítésükre szentelt életének 63dik eszt. Pesten vízkörszágban vigaszalóbb létre szenderült. Tetemei a' még az eddigin tul felszázadosra terjedhetett életpálya utánis korán hamvadónk Pesten, jun. 15kén, délutáni 4 órákor a' váci ut melletti sirkertben takarítottatnak el. — Minden szempontból kora elhunytát e' széles tudományu hazánkfiának Arpád, Gyula és Karolina kesergő magzatin kívül legmélyebben gyászolják számos baráti, tisztársai, tisztelői, ismerőji s tanítványi ország és Európaszerte — éri sajnos vesztességét tudom egyetemünk s nemzeti muzeumunk, de leginkább nemzeti történet- s oklevéltanunk, philologiank szóval irodalmunk, melynek közel felszázadig (46 évig) példátlan kitürésü s esüggedhetlen szorgalmu és munkásságu bajnoka volt. Saját kézirati s könyvgyűjteménye megbecsülhetetlen kincs, melyet országunk s nemzetünk sajátjává bármi áldozattal tenni egyike legelső hazafi tisztünknek, hogy legalább a' diesösült szendergőnek árvaí érezhessék méltányos jutalmát édes atyjok sirjaig tartott felszázados munkálkodásnak! Egyebet nem is tehetnöl meggyeink s hatóságink eddigi határozatánál fogva nemzeti méltóságunk, hállánk és méltányosságunk sérelme nélkül! Béke s örök áldás hamvara!

Néhány szó a' Tiszaszabályozás érdekében. II. Milly iszonyteljes és számbavehetlen károkat sokott hazánkknak a' Tisza áradása évenkint okozni s mennyire veszélyeztetvék általa nemcsak az ország közjólléte, de kiválólag a' tiszamelléki népségek megmaradhatása is, már bőségesen meg lón mutatta.

Ezen rendkívüli áradozás eltávolítása, a' hajózás tekintetében is, egyik fő feladata a' Tiszaszabályozásnak. De valamint minden folyó-szabályozásnál főleg a' vízmennyiség mindenek előtt kellő szemügyre veendő, mellyel megmérközni s mellyel meg is gyógyzni kell, úgy a' Tiszánál is ezen tekintetbe vétel annyival szükségesebb, mennyivel sebésebbek, nagyobbak s rendkívüliebbek a' kárpátbércei tájakról a' Tiszába özpontosulva rohanó mellékfolyamok, s mennyivel kisebb az egész alsó tiszai vidék vízese.

A' Tisza közel Szigeten felül Mármarosban 60 ezer köb láb vizet foglal magában; Naménynál a' belé ömlő mellékfolyók, Szamos és Kraszna is ide érve, már 270 ezer köb lábat tartalmaznak; a' Bodrogba folyó vizek pedig a' Tisza kiömlésin kívül 170 ezer köb lábat tesznek. Es így a' Tisza Tokajig összesen 500 ezer köb láb vizet foglal magában másod-percezenkint. Ez roppant vízmennyiség s olyan víztömeg, millyen európai hasonló folyamban sehol sem pontosul össze, hihetetlennek látszik ez, és még sincs túlzólag előadva! —

Igaz ugyan, hogy Tokaj vidéke, leginkább a' mellékfolyamok különböző távolsága és azoknak Ugoosa, Szatmár, Bereg, Ung és Zemplény megyék alsóbb tájékin eláradásai miatt, hol az árvizek hetekig állanak s részint elpárolognak, vagy különben elszivárognak — eddig azon víztömegnek alig szemlélte negyedrészét. De látandá s éreznétalan jövődében, ha a' Tisza, Szamos, Latorca és Bodrog vizei mostani hosszu és idomatlan irányu folyásai szerint

szabályozatnának s minden, kivált rendkívüli áradásai rendezett medreken Tokajnak rohanva özönlenének. Igen kertes és szomorú lenne akkor Bodrogköz és a' további tiszamellék helyzete kivált azért, mivel a' Tiszának Tokajon alul alig van 1:8000 esése, és így ezen esési hiány azon roppant netalán óriási töltések közé szorítandó vizeknek elegendő sebes lefutást teljességgel nem engedhetne. —

Csak a' Tisza egy részének Veréczen fölül Ugoosában vízoztó-épület általi kivétele, annak öszszekapcsoltatása Szatmáron fölül a' Szamossal, és ez egyesült vizeknek Ér és Berettyó medreibe régi s természetes utjáni vezetése által, Biharmegyén keresztül Csongrád felé a' Tiszába, érhetni el a' felső Tiszamellék elárasztásának eltávolítását. A' vízépítéset módot és eszközt nyújt, mellyek által az alsó Tiszamellék is további pusztulások ellen tökéletesen biztosíthatatik, valamint maga a' hajózás is a' szükséges irányokban, t. i. úgy a' Tisza mostani folyásán, mint Biharmegyén keresztül is nem kevésbbé az egész ország, mint különösen a' közelebb partmellékek javára czélszerűbben eszközölhető.

Az álló, vagy kevés eséssel bíró vizek leeresztésére nézve átvágásai a' folyó kanyarulatának és a' töltések e' részben a' legfőbb s legszükségesebb eszközök. Az előbbiek a' vízműtan-szerint és általános gyakorlati tapasztalások nyomán, sok esetben már ott is szükségesek, hol a' víz kanyarulata csak egy harmadával is hosszabb az egyenes vonalnál; a' hol pedig az egyenes vonal a' kanyarulathoz úgy áll, mint 1:2höz, ott ha csak különös akadály nincsen, már elkerülhetlenül szükséges az átmetszés. —

Alkalmazva ezen tant a' Tiszára és a' Szamosra, mind a' két folyó s kivált az első a' mostani folyás szerint kevés eséssel bírván, számtalan átvágást igényel. Tekintve kivált a' Szamos Szatmártól Naményig és innen a' Tiszát Csap és Tokaj felé Csongrádig a' régibb nem hijánytalan megyei térképek szerint, ezen terjedelem 72 mérföldet, az újabb s jobb fölvetelék s mérések szerint pedig egész 110 mérföldet teszen; holott Csongrád Szatmárhoz egyenesebb vagyis az ér-berettyói vonalban egymástól legföjlebb 32 mérföldnyire fekszik. Roppant különbség! s ezen különbség legföjlebb oka minden vizek kiáradásának, következőleg az egész ország szomorú helyzetének is. Ezen különbség tehát az, melly mindenek előtt lehetőség elhárítandó.

Feltéve, hogy a' mostani szamos- és tiszaháti tekervényes 110 mérföld hosszú vonal a' tervezett sok részletes átvágás eszközöltetésével egész 50 mérfölddel rövidítették, mi magában is már roppant vállalat: a' Szamos- Tisza Csap felé maradó kigyózdása még akkor is Szatmártól Csongrádig 60 m. földnyi hosszú leendne, úgy hogy azon sok átvágáson kívül is a' 32 m. földnyi egyenesebb vonalu átmetszés a' vízműtan axiómái szerint még mindig okvetlenül szükséges maradna. Hogy ne lenne tehát mindenek előtt addig is szükséges ezen átmetszés, míg majd csak 1/4 dé tészi a' mostani 110 m. földnyi hosszú öszszes kanyarulatnak!

Ezen nagyobb szerű átmetszés, öszszekötötésben a' Tiszával Veréczenél Ugoosában, vagy is a' vizek egy részének az Ér és Berettyó folyásán keresztül vezetése az eszme, melly a' tiszaszabályozás alapjára nézve határozó jelentékü, mellytől lelke az idötül kezdve, mióta Tiszánk áradását ismérni kezdettem, áthatva van, s melly nyomtatásban kiadott kevés soraimat is „Ansicht zur Regulirung der Theisz“ (Tiszaszabályozás körüli nézetem) eleitől fogva végig átlengti. *) Vajha tiszta közjó iránti ösztönbül eredt szerény soraim fensőbb figyelem s méltánylásnak örvendhetnének! Ezek az itt csak röviden érintett tervnek bővebb értelmezését foglalják magokban. —

Országunk főépítési böles kormánya örködésétől szabad reményleni e' részben legtöbbet, (e' részben az illető tájaknak ügyes műtani férfiak általi fölvetele és színtezése részint bevégezve, részint még bevégezendő levén, kezességet nyujtanak,) hogy a' tiszaszabályozási terv bizonyára czéljának mint szinte az ország kívánatának megfelelőend. — Bizton szeretjük reményleni, hogy az előterjesztett eszme, mint csupan természetileg lehetséges irányu egy új folyóveze-

*) Majd bővebben megismertetendjük a' Szerk.

tésnek, a' Tisza környékeinek vízmentesítettésök végett, lesz elhatározó elve a' tiszaszabályozásnak. — Bizodalommal reménylhetni, köz jó iránti buzgóságtól lelkesített Ugoosa, Szatmár, Bihar, Heves, Békés és Csongrád gyék egyeteméitől, valamint Nagykunság hatóságától is, hogy leginkább kebleik és határikaiban elrejtett búszert a' kegyelmesen kirendelt fő kir. biztosságnak kellő működésre szivesen ányujtanadják, — azon varázskulcsot, melly hiszem nemkülönben az érintett megyék böles átlátása, mint mint minden szakértő meggyózdóde szerint egyedüli módot szolgáltatand a' roppant országos vízrendezés feladat szerencés feloldására, valamint legközelebb magok az imént nevezett hatóságok boldogítására is. A' mondott kulcs pedig nem lehet egyéb, mint azon feljebb említett egyedüli vonal, mellyen a' vizek részét említett vármegyéken keresztül legsikeresebben s minden kár és baj eltávolításával célhoz vezethetni. —

Bizzunk tehát legkegyelmes uralkodónkban, atyáskodó kormányunkban és minden hon-boldogító intézeteink nemtőjében a' nagy férflu kir. biztos ó nagyméltósága Széchenyi István gr. fáradsatlan, hű és honszerető törekvéseiben, hogy a' Tisza kiáradásának elhárítására, ezen roppant lépés Magyarország szerencésébb jövőjéhez, a' Tiszaszabályozás bizton és tökéletesen sikerülend. — Ungvárt majus 30kán Lám Jakab, kassai kerül. igazg. mérnök és táblabíró.

A' Tiszaszabályozás ügyében. Minekutána

Lám Jakab kir. mérnök hazánkfiának, „Ansicht zur Regulirung der Theisz“ Kassán Werfer Károlynál legközelebb nyomtatott munkáját elolvastam: szoros hazafi köteleességemnek ismérnem irántai véleményemet a' tisztelt közönség előtt kimondani, melly abból áll, hogy ezen munkácska tökéletes vázlata annak, a' mit csak jót és tökéletest tudomány és tapasztaláson építve a' Tiszaszabályozásról mondhatni vagy irhatni. Csekély véleményem szerint csak ezen elveket követve szabályozhatni a' Tiszát jól és helyesen; a' mi pedig ez elveken kívül a' Tisza körül tétetnék, sem állandó jó sikerü, sem későbbben következhető károk és veszedelmek nélkül nem fogna lenni.

Egyik főelve ezen munkának t. i. az, hogy a' Tisza egy részének új meder kerestessék. Ez mellözhetlen kellék, minekutána a' régi meder helyzete természet-elleni s ezen medret jóvá tenni majd lehetetlen. Ezen elv szerint javasolja szerző, hogy a' Szamos és Kraszna tétessék vissza régi medrébe, az Ér folyásába s legrövidebb uton a' Berettyóval és Körösökkel együtt Csongrádnál az alsó Tiszába utasíttassék. Kiki átlátja, hogy ha ezen folyók víztömegétől a' felső Tisza megmentetik, akkor Szatmár, Ugoosa, Bereg, Szabolcs, Heves, Zemplény és Ung vármegyék sorsa annyira megkönnyítettetnek, hogy határikaon ugyszólván majd minden tetemesebb vízi munkát fölöslegessé válnék.

A' Szamos és ecsedi lap körül tett mérések adatai, azon vidéknek, mellyen a' Szamos valaha ezen régi útjában folyt, szemléje, és a' legalaposabb eszmélkedés az iránt: milly körülmények közt volt a' Tisza és Szamos azon idötájban, midón az alföldet borító tenger visszahúzódott, erős meggyózdóde gerjesztenek, hogy ezen a' Tiszát különösen nevelő vizek hajdan ezen uton folytak le, következőleg abba most is legczélszerűbben tétethetnék vissza.

Azon férflu, ki eddig hazánkban legtöbb és legnagyobb vizi építvényt szerencésen hajtott végre, kinek theoretikai tudománya s praktikai és létesítési tehetsége valóban európai hirre és névre érdemes (Beszédes József urat értem) ezen eszmét már több év előtt érintette irt munkájában.

Most ezen elvet Lám Jakab királyi mérnök ur szint-ugy igen tudós és a' Tiszát 35 évig szemmel tartó, a' vidéket és a' Tiszába folyó vizeket tökéletesen ismerő egyed újra nemcsak ajánlja, hanem mint egyedüli eszközt a' Tiszaszabályozásra nélkülözhetlennek állítja és erős adatokkal támogatja.

A' dolog illy állásában, csekély véleményem szerint, igen kívánatos lenne, hogy a' Tiszaszabályozásban eldöntő hatással bíró urak ezen körülményeket méltányolván, ezen

mintegy új tervet (mert mint hallom, az eddigi tervek a Tiszát régi medrében hagyják meg) szoros vizsgálat alá venni's létrehozni méltóztatának.

Azon kívánság, mely a tiszai társaság jegyzőkönyvében látható, miszerint a munkához még az idén teltleg lehetne, vagy kellene fogni (melly csekély véleményem szerint a szenvedő lakosság iránti gyöngéd érzésből, és segítő készségből ered) annak, hogy illy roppant feladat, milyent a Tiszát szabályozó társaság hatásköre alá vett, fontos meg ne vizsgáltsák és ezen megfontolással még bizonyos idő el ne foglaltassék, nem állhat ellen. Mert sokak nevében merem állítani, szívesen várunk még, csak olly terv állapítsák meg, mely bajainkon valódi és állandó segitsen és költségeknek, s munkáinknak várt eredményt szerezzen. **B. Vécsy Miklós.**

Repositionális pör a Pester Zeitung ellen a nemzeti nyelv ügyében. Meg nem mondhatni, mily sok bajt kellemetlenséget sőt hátrán állíthatni, nemzeti hátramaradást eredményező volt nálunk eleitől fogva azon marokkal fogható politikátlanság által megörökített bábeli nyelvzavar, mely—míg más szinte vegyeszarmazatu népfajokból alakult országokban, minők teszem Angol- Francia-és Spanyolország egy főben a honalkotó nyelvében oldódott föl, e hazában, mely olly nagyielküen vendégszerető volt idegen elemek's telepítvények anyakeblére fogadásában, s minden javadalommal, sokszor saját szülötteinek rövidségére elhalmozott, örökbe fogadott hátlansága, saját tulvitt engedékenysége, hogy ne mondjam gyávasága miatt, még jelenleg is úzi honfi keblet ingerlő játékát. Ez okozta's okozza hogy rajtunk az idegen's minden mást csak hozzánk simulást nem akaró elemek részről majd beteljesedik az ismértes példabeszéd: „adj szállást a t—s kitér házadól—'s praetensiókkal állnak elő, mellyek sem jogosak, sem méltányosak, de még csak nem is észlelyesek, a mellett hogy megcsökkönyösült heterogeneitással végtelen anomaliát's konkolyt hintvén el, táplálják az árva hon erejét gyöngítők szakadások vampyryait, miszerint elátkozva legyünk, hogy soha ne legyen egy közös nyelv, mely léteggül szolgáljon egymás megértésére; egy közkapocs, mely mindenkit varázserővel vonzzon egymás hoz's a közhazához; egy forrasztó elem, mely üdvetlen heterogeneitásokat homogeneitába olvaszsa át's hogy soha ne valósuljon a lángkeblü köllér ohajtása: minden ember legyen ember, ésmagyar, kit e hon hord és egével betakar! Ésmi ezen végig ható anomaliákat csak türtük. Birkatürelmünk csak néhány évvel ezelőtt kezdte gyöngülni, míg aztán 1844ben teljesen elszakadván fonala, a fejedelmi igazsággal páros honatyák bölcsesége, megszüntetendő e nemzeti létünk megalapítását compromittáló állapotot, emancipálta nyelvünket, diplomatikaivá rangozván azt (1844: 2ik t. cz.) Ámde ezen annyi küzdelem, annyi berzengő reactio közt vajudva megszületett törvény's ennek eredménye, kérdem: kielégíti e az ahoz füzött szép reményeket? Tények után azt kell mondanom: nem. Tudok első rangú sz. kir. várost, hol miután pozitív törvény's királyunk hálára kötelező példája parancsol és buzdit a nemzeti nyelvre: irán a városi hatóságánál legnagyobb antipathia uralkodik. Sőt többet mondok: ollyakat is tudok, hol a városkapitányi bíróság jegyzőkönyve, ellenére az 1844: 2. 6dik §nak a' nagymélt. hitvány ismételt parancsára még tán most sem vezetetik magyar nyelven, vagy ha igen: csak kevés idő óta. Mit mondjak az 1844: 2k t. 9ik §áról, mellyben mondatik „miszerint ő felsége méltóztatott kegyel. rendeléseket tenni már aziránt is, hogy az ország határain belüli iskolákban közoktatási nyelv a magyar legyen? Elég van e ennek tövé? Nincs. Mi nyelven közzöltek főtanodáinkban a' legelső tanulvány? Bizony ki kell mondanom, miként bár az nyelvünk törvényes rangra emeltetésének mulhatlan következtése's fontosságára és sürgetősségére nézve legelső volna, azon okból, mert, míg az istennek hála! hivatalos nyelvvé lett magyar nyelv egyszersmind általános iskolai nyelvvé nem lesz, addig társalgási nyelvvé magától léteggesen fejlődve nem válhatván, nemzetiségünk gyöngé lábba áll, s bár a magyar nyelv's illetőleg irodalom olly szép fejleménynek indult, miként bárminő elvont (abstract) tanok visszautúkrözésére képes: nem nemz. nyelvű az oktatás, valószínűleg az öregebb oktatók iránti tulvitt kiméletből, kik elég kényelmesek azt meg nem tanulni a' nemzetiség ügye kárára. Ez nyelvügyi viszonyainknak épen nem nagyított rajzolata. Mert koronájaul ezen botrányoknak, a' Pest. Zeitung 242ik számában, hol hittani dékán Fogarassy Mihály ur beiktatása előadatik, rossz néven veszi azt az Ungar honfi szellemű szerkesztőjének, hogy örömet fejezi ki azon, miszerint a k. egyetemnél uralkodóvá készül válni a hazai nyelv's el akarja vitatni nyelvünkét, hogy az nem kizárólag nemz. hanem épen csak úgy, mint a' német, tót, illir, vagy horvát, minthogy ezeknek is épen csakugy hazájok e' drága hon.

Engedje meg a' nyájas olvasó, hogy — miutánigy a' Pest. Zeitungnak kedve csoszszant kivetni a magyar nyelvet

eredeti, törvény-szentesített jogaiából: a' nyilvánosság ítélőszéke előtt repositionális pört indíthassak ellene, vissza-helyező drága nyelvünket törvényes igazaiha.

Azt kérdem először is az illetőtől: kik hódították meg vérök's éltökkel a IX. száz. végén e hazát, melly akkor sláv, bolgár és oláh fejedelmeknek hódolt? S kik voltak azok, kik midőn a' világ kiindult sarkaiából, az általános népvándorlás rohanó árjától keletől nyugat felé sodortatva a' Kárpáton álhágtak's hazát szerzének, mellynek hódító nevére, koszosz költésziünként elsápadott a' megrettent világ? Ugy e bizony magyarok. Tovább menve: kik voltak azok, kik alkotványnyal ajándékozák meg e' hazát, melly már nyolc századot látott elviharzani feje fölött borzadalmas katastrophák közt? Ugy e bizony megint magyarok. Így tehát corollarium: hogy ha a' magyar szerzett hazát's alkotott állodalmat, nem pedig német, tót'stb, — tehát csak is a' magyar ütötte honszerzés's álladalom-alkotási ténye által vérel szerzett hazájára, alkotványára, a' nyilvános polgári élet folyamára nevé't's jellemét, ő emelte népiségét nemzetiségé's ő vált ténye által népből nemzeté. Valóban furcsa balfogás mondhatatá a' Pester Zeitunggal, hogy itt a' magyar nyelven kívül más hazai nyelv is van. Illy hetvenkés csupán akkor volna helyén, ha mi magyarokul csak amugy kegyből volnánk itt, hol vagyunk! De míg a' dolog megfordítva áll: már bocsásson meg a' Pester Zeitung, de biz addig hazai csak az lesz itt, mi magyar, és ugy lesz nemzeti, ha magyar. Mi e hazában nem ismerünk semmi hazait, ha nem magyar, mert ennek neve: Magyarorszá g. Hogy a' németek, tótok, ráczok's isten tudja mik mik nem is, itt laknak? az mit sem tesz; ők nevéket, jellemeket, nyelvöket nem tolhatják ránk magyarokra, de igen is mi ő reájok jogosan és törvényesen, a' mennyire törvényes, hivatali, diplomatikai nyelv a' magyar, a' nélkül hogy az ő nyelvüket elnyomni vagy házi egyházi's egyéb nem országos viszonyaikban azt korlátozni akarnók. A' kinek derogál magyar nemzet tagául tartatni, annak nyelvét beszélni, szóval — ki kaján szemmel nézi azt, ha minden a' politikai élet egészéhez tartozik, magyar: tessék helyet változtatni. Antinationalis emberekre ugy sem nagy szükségünk van. Nagy József.

Pestmegyei közgyűlés (II. folyt.) Az adminisztrator-kinevezésfele kérdés után Szentkirályi Móricz első alispán jelentést tesz a' közgyűlésnek azon megbízatásában eljárástól, hogy a' polgári pereknek, mennyire lehetséges, gyors elintézését hivatalánál fogva eszközölje; első alisp. ennek nyomán előterjeszté, mikép a' folyamatban levő polg. 476 perből 203 megvizsgáltatott, a' többi 273 pedig minélelőbb meg fog vizsgáltatni; utána nyomban másod alispán Nyáry Pál a' bünvádi perek állapotát adá elő, mellyek összes száma a' megyében 156; ezek eddig igen elhanyagolt állapotban tengtek, minek tulajdonítható: hogy az egész számból csak 30 intézethetett el, egyébként pedig az erélyes m. alispán reményét fejezé ki, hogy a' többi is, miután a' szükséges eljárási rendszer szigora életbe van lépette, mielőbb be leend végezve's így a' megye méltányos igényletének elég fog tétetni; e' helyen nem mulasztathajuk el, hogy Pestmegye két erélyes ügy hivataljok, mint emberiség iránti szeretetük's kötelesség-érzetök hevéttől ihlett alispánjának, a' közgazdaság és a' néperdekek nevében elismerő köszönetet ne szavazzunk.

Ezután m. alispán által a' megyei rabok dolgozóháza hozatott szóba. Alispán ur előterjeszté: mikép azon teremben, hol eddig illy dolgozás folytattatik, csak 118 embernek van helye. A' rendek akkor, midőn ezen épen olly hasznos, mint czélszerű intézetet helybenhagyák, 's elfogadák, dolgozószobául a' nagyterem melletti kisebb teremet jelölék ki, de ez több hiányai mellett már csak azért is alkalmatlan a' nevezett czélra, mert a' gyűlések a' szomszéd teremben tartatnak, hol a' tetszés és nem tetszés jelei igen gyakran ollyképen nyilatkoznak, mi a' dolgozókra csak háborítólag hathatna; alispán ur ennél fogva javasolja, hogy a' megyeház második udvarában létező's igen rozsz osztályzatú börtönökből 6 szoba egy teremé alakítsassék, melly aztán a' rabok műhelyül lenne fordítottandó; az így bekövetkező börtön-kamrácskák hiánya pedig a' fiscalatus melletti patvariai szobákból lenne helyre pótlandó. Ezen változtatás mindössze is 1620 pft költséget kíván; alispán ur e' költségbe tudá még azon változtatást is, melly a' megyei fegyvertárt illetőleg kívántatik; ennek felső része t. i. szinte börtönné lenne változtatandó's a' fegyverek belőle az alsó osztályba szállítandók; melly intézkedés által többféle hasznos czél is elérve lenne: a' helyett t. i. hogy a' rabok egymás hán-tán, egészségtelen és penészes zugokban kényszerítettnek fetregeni, egészséges és tágabb hely jutna számokra, mi által azt, hogy a' börtönök a' vétkeseknek javító iskolául szolgáljanak, inkább elérhetni; de másodsor el fog éretni az is, hogy ha a' ns megye ezen változtatásokat elfogadja, akkor nemcsak 118, hanem 300 rabot foglalkodtathat's így megkedveltetvén velök a' munkát, rendet és kilürest, megnyeri őket az emberiség és hazának. Örömmel lehet

hallani a' derék alispán előterjesztéséből, mikép a' dolgozó rabokat saját szerű forma-öltönyvel látatá el, egyegy darab öltöny értéke 3 ft. 20 kr. v. czéduában, 's hogy ezen az emberiség salakjának bélyegzett szerencsétlen eltévedtek olly munkások's rendtartók, hogy általok meg van czéfolva az elleneinktől származott monda: miszerint „a' magyar faj csak henylésre, de nem munkára alkalmas.“ Alispán ur különösen szívén hordozván e' szerencsétlenek állapotát, a' börtönökbe lassankint sikerült behoznia a' tisztaságot; készítettvén minden rab személyre egy szalmaszakot és szalmapárnákat, mi szakonként a' megkivántató tisztításon megfordul; végre — hogy ahoz értő ész képes az előítéletet is legyőzni, kitetszett azon kijelentésből is, hogy a' dolgozóháza még nem alkalmazhatott rabok magok kérik oda leendő felvételüket. Mi elvitathatlanul bizonyítja mind az intézet czélszerűségét, mind pedig azt, hogy rabjaink nem vetkeztek ki emberi rendeltetésük érzetéből az által, hogy gyarlóságuk egyszer hibába keveré őket, minek egyik erősítő adata az is, hogy a' dolgozók közt mindeddig fenytékre szükség nem volt. A' rendek többsége alispán urnak — ezen előterjesztésében először is a' buzgó's kötelességének szentül megfelelő hivatalnokot üdvözölték, köszönetüket szavazván az emberiség nevében, és e' köszönet a' buzgó hivatalnok előtt, úgy hiszszük, felér bármi főnyes megtiszteltetéssel; mert ezt szabad polgárok szavazák a' nép és az emberiség nevében, mellynek valódi jutalma magasztos öntudatban rejlik! ugyanazért a' kívánt. átváltoztatásokban, kivált a' fegyvertárt illetőleg annál szívesebben egyeztek meg, mert ez által elérve leend azon kívánatos czél is, hogy a' fegyverek leszállíttatása által majd ezek száma és minősége is meg fog tudatni, mit a' rendek mindeddig, habár némely egyedet megbiztak is ez iránt, meg nem tudhatának. Egyedül Kőrös város képviselőjének volt némi észrevétele nem annyira az átváltoztatást, mint inkább a' költségeket illetőleg; a' tisztelt képviselő ur ugyanis emlité, mikép a' megyeház fenntartására a' házipénztár ből harmincz ezer pforint rendelkezett, kiváná tehát, hogy a' nép ezen újabb költségvetés által nem terhelhetvén, a' szükséges összeg az említett 30 ezer maradványából lenne kölcsönzendő; azonban a' t. képviselő ur észrevétele az által elenyészett, mivel Pestmegye rendei, hol csak lehet a' terhelte népet mindig kimélni szeretvén ezuttal is a' kívánt költségeket 1620 pft. helyett 2000et az országgyűlési költségek fűdőzésére beszedendő nemesi pénzből rendelé kölcsönzendőnek. Csak hogy ez később természetesen a' nép erszényéből fog viszatérítetni, mi ellen azonban alapos kifogása kinek sem lehet, miután ezen intézkedés által egyenesen a' nép java esz-közöltetik, sőt hihető, hogy a' czélszerűleg kezelt dolgozóház önmagát fizetendi ki's így a' nép távulról sem leend terhelve. K. I. egyházi férfiú kíváná: hogy bizonyos időben, t. i. ünnepen és vasárnapon délelőtt és délután a' rabok egyházi oktatásban részesíttessenek; az első meg fog történni, minthogy eddig is gyakorlatban volt, de a' délutáni idő az iparegyesület által küldendő mesterek leczkéji hallgatására fog fordítottatni, kik a' kézmű, ipar, mesterségek's más egyéb illy hasznos dolgokra fogják a' rabokat oktatni. Az iparegyesület jeles igazgatója a' mesterek leendő elküldetését az egyesület nevében előre is megígérte, mert ismervén az egyesület nevében előre is megígérte, mert ismervén az egyesület válaszványának ügy- és emberszeretétét, hiszi, hogy ez alkalmat használni minélelőbb fogja. Az ülés eloszlott. —

Másnap szerdán jun. 10kén első alispán Szentkirályi Móricz a' jelen voltak hangos éljenzései közt megnyitá a' gyűlést a' tegnapi küldöttség eljárástól tevén jelentést; miszerint a' megyei fényes küldöttség b. Prónay Albert ő mlgát hon nem találhatván (a' báró ur jószágán mulat) e' miatt tőle el sem bucsuzhatott; de Földváry Gábor kir. tanácsos ő nagyságánál megjelent's őta' rendek nevében üdvözölé, ki is e' nagyszerű megtiszteltetést köszönve leveléhez hün ígéré: hogy másnap meg fog jelenni székfoglalását tartandó. E' jelentés után a' tegnapi ülés jegyzőkönyve hitelesített, melly csekély módosítások közbejártával helyeseltetett is. Itt alispán ur az elnöki székéről fölkel azt a' közlegő adminisztratornak engedendő, ki is óranegyednyi váarakozás után éljenzések között eredeti magyar köntösben a' rendek közé megjelent's a' gyűlést folytatól megnyitá, székfoglaló-beszédében előadva kinevezetési történetét, mi már olvasóinknál a' főnebbiekből tudva van, a' kormányuk, vagy helyesebben mondva, nádor örökös főispánnak bizalma's a' fels. király kegyességének érzete esz-közlék, hogy ő nagysága a' helyettesi tisztet Pestmegyében elvállalá. Ezután kiterjeszkedett helyettes őnsza azon megyére, mellynek közvetlen vezetése rá bízott, kijelentvén, mikép ide legszívesb örömmel jó, mert akár az értelmiség mindentehető erejét, akár a' földterületi nagyságot tekintse, Pestmegye mindenkép az ország első rendü megyéji közé soroztatik; ez középpontja az országnak, mellynek két fővárosa is e' megye szívében van; mindezek tehát's az, hogy e' tisztben nádor örökös főispánnak szolgálhat segédül, őt

Készítésére megbízott választvány jelentését, mely leendő használat végett elfogadtattott. — Következett a Turopolyai körlevél. Turopolya nemes kerülete magyar nyelven szerkesztett körlevéllel keresi meg anyaországbeli testvéreit, s levert — de azért még sem csüggedő hangon panaszolván el sérelmeit, kéri ezeket, hogy mennyire hatáskörük engedi, segítsék őt s kérelmét pártolják. Turopolya lev. Pestmegyénél biztos helyen van, mint tán ön szülőinek körében. 8 egyed panaszt emelt Turopolya grófja és tisztikara ellen ő felségénél's a' vád megvizsgálását kéri. Ő felsége kormánya a' folyamodást átküldi a' még akkor bán gr. Haller Ferencnek, ki a' vizsgálatot egy báni táblai ülőkre bízta; ez megjelenik a' helyszínen, pontosan eljár a' nyomozásokban 's midőn mindent megvizsgál, nyomozását befejezettnak jelenti azon világos szavakkal, hogy a' vád egész terjedelme 's részleteiben alaptalan. A' felhangolt kedélyek ekép lecsillapulnak 's minden előbbi békés ösvényére tér. Azonban meglehetősen időköz után érkezik egy rendelet, melyben a' panasz újabb megvizsgálást kéri a' K. J. báni táblai ülőkre bízattal. K. J. biztos minőségben 's Turopolya kerületnek dec. 24-ére határozott tisztújító gyűlése akkorra meg nem tartandónak parancsoltatván, meghagyatik a' kerületnek, hogy magát a' biztos vizsgálatnak készséggel vesse alá. A' kerület grófja Zágrábmegye gyűlésén előadja ezen intézkedés törvényelleniségét 's felírását kéri intézetni ő felségéhez a' biztos kinevezetésének megsemmisítését esedezőleg, törvény és igazság ellen levén az, hogy valamely ügyben bíraskodhassék oly egyed, ki maga is részes, mint a' kérdésben fenforgó, ki Turopolya kerület nemessége, tisztikara és grófja ellen nemesak igazolt és szavazott az illyekkel tartván, hanem ellenök ellenségeskedést is gyakorolt; a' megye elhatározta a' felírás; de a' kir. biztosnak nevezett nem várja be a' választ, hanem parancsot küld N. Goriczára a' kerület székhelyére, hogy a' határozatok vele 24 óra leforgása alatt közöltessenek. A' kerület ezt, mint alkotmányos országban hallatlant, nem teljesíthetőnek nyilatkozta; a' biztos erre újabb parancsot küld, támaszkodván a' második rendelvényre, mely időközben leérkezett 's melyben biztos hivatalában újra megerősítették, hogy minden határozat, jegyzőkönyvek 's egyéb a' dologra vonatkozó irományok a' kerület által öszszeszedetvén, küldessenek át a' biztos zágrábi lakába. A' kerület ezen parancsok ismét nem engedelmességek részint azért, mert ez által kiüritetvén a' levéltár megakasztatnék az igazságszolgáltatás, részint pedig azért, mert okleveleiket 's hiteles irományait nem bízhatják olyanra, ki korábbi időkben Zágráb város jegyzőkönyvéből nem tiszta szándékkal határozatot röptvén ki hamisítónak bélyegző magát. Ezt ő felségének újra fölterjeszté a' kerület megye útján, egyszersmind körleveleket intézett a' megyékhez kérvén ezeket, hogy midőn majd a' megnyitandó országgyűlésen ezen ügy kérdésbe jövend, azt pártolni sziveskedjenek, egyszersmind éber figyelemmel kísérjék addig a' turopolyai dolgokat.

E. S. th. ezen intézkedés által a' nemes kerületnek törvények által biztosított helyhatósági jogát látja megsértettnak, azért felírás indítványoz, főispán-helyettes pedig nem akar tovább menni, mint mennyit a' panaszkodó kerület kíván; pártolni t. i. a' sérelmet az országgyűlésen 's éber figyelemmel kísérni a' biztos intézkedéseket; mit azonban a' megye csak úgy teljesíthet, ha részéről megíratik Turopolyának, hogy a' történetről szakonként tudósítsassék általa. Ezen főispán-helyettesi kijelentésen a' rendek általában meggyeztek, kivéven a' tulsó oldalt 's ezért az utána szóló K. L. nem annyira a' dolog főérdemét, mit inkább a' kérelem azon nagy tekintet érdemlő motivumát akarja megemlíteni, mi a' kérdésben forgónak jellemét illeti. Szónok e' tárgyra vonatkozólag érinté, mikép a' kormány tekintetének, ha csak önkényesen nem akar eljárni, hanyatlását mi sem eszközölne inkább alkotmányos hazában, mintha pártokat különböztetne meg kedvezésiben, ha t. i. igazságot szolgáltatva egyik pártot elibe tenne a' másiknak, mert ez általa a' nép erkölcsi érdeke sértetnék meg, mi pedig meg szokta teremni maga keserű gyümölcseit. Szónok e' tárgyat meg foghatja meg, hogy oly egyed, ki törvényes kileg is hamisítónak van bélyegve, oly megbízásban részesítették, hol épen okiratokat kell vizsgálnia; ezt eselekedve azon nép erkölcsi érdeke sértetnék, melynek irányában igazságot kellene szolgáltatnia; megjegyzi azonban szónok, mind ezt csak annyira állítja, mennyire a' felhozott 's ezt bizonyító adatok hitelesek.

Ezen szóhozott hitelességre B. E. főjegyző előterjeszté: mikép a' jellembélyegzést hiteles törvényszéki ítélet bizonyítja, minek következtében őt Zágráb város tanácsa a' városi polgárok sorából, mint megróttat, ünnepélyesen kitörölté; a' dolo g fölvilágosítása végett főjegyző azonnal felolvasta a' kérdéses ítéletet, miből a' mondottak elvitatlanul kiderültek. Erre az előbbi szónok fájdalommal festi az állást, melyben most az ellenzék van 's megemlíti: mikép tud megvét, hol ezek, de kiket csak fractiócskának tetszett nevezni, kértek biztos nyomozást bizonyos önkénykedés ellen és nem rendeltetett az meg; Turopolyában pedig, hol a' panaszlók csak nyolczan vannak 's ezek közül is a' levél szerint csak egy kerületbeli lakos 's ez is káptalanbeli szolgá, többi pedig a' kerületen kívül áll, megrendeltetik a' nyomozás, még pedig kétszeresen; illy helyzetben levén, igen tévednek a' gyanúsítók, mert nem absolut theoriája az az ellenzésnek, mellyel Pestmegyében az új kinevezések fogadtatnak; mert ha ezek méltányosak és törvényesek, Pestmegye tisztelettel hajlik meg előttük, miként megmutatá ezt mostani főispáni helyettese irányában. Egyébként főispán-helyettes véleményéhez járul.

Főjegyző olvasá továbbá az országgyűlési utasítá-

K. I. egyházi férfi azt mutogatá: ki tegnap hamisító volt 's ma egész nap jól viseli magát, annak holnap nem lehet tegnapelőtti bűnét imputálni. Problema ad resolvendum. Azért épen nem helyesli, hogy a' kérdésben forgónak jellege illy nyilvánosan támadtatik meg, egyébként a' követek által az országgyűlésen csak akkor és úgy kívánja pártoltatni, ha az a' többség által jellembélyegzetnek ismértetvén el a' sérelem alaposága el foghatóztatni. Ez aztán státus-tudomány! Főisp. hely. nem szereti, ha e' tárgyban megszire haladnak a' szónokok, mert olly dolog, mit nem igen jó piszkálni, egyébként kijelenti: hogyha a' kérdés-alattinak ezen tette ő felsége előtt tudva lett volna, mielőtt a' mondott hivattal felruháztatott, bizonyosan kikerülendé a' fejedelmi kiüntetés 's épen ezért ő nsága reményét fejezi ki, hogy ezen ítélet tudomására jöven ő felségének az illető egyedet ezen megbízástól bizonyosan elmozdítandja. Hasonló véleményben nyilatkozott P. kir. kamarás is; Sz. I. gr. pedig megismeri ugyan, hogy a' fiatalkori botlás későbbi érett, józan és jó erkölcsű cselekvények által helyrehozható, de erre nagy criterium kívántatik; igen is szükségesnek tartja a' bizalmat nemzet és kormány közt, de ennek megnyerésére sajtószertű eszközök és utak használandók, vagy is méltánylása az érdekeknek 's tisztelete a' törvénynek; mert nem érti azon kormány hatalmát, melly a' lehető legnagyobb tisztasággal nem járna el intézkedésiben. 'stb. Továbbá

Az okiratok hitelességét nem akarja vizsgálni, mert az más körbe való, de remény táplálja, hogy ha a' dolog úgy áll, mint előadatik, főisp. hely. ó mlga jóslata teljesülni fog. Egyébként pedig mind kormányt, mind hatóságot erősnek csak úgy hisz, ha eljárását morális tisztaság kíséri, minthogy az, minek basisa corruptio, nem állhat fen. K. L. kijelenté, hogy az előtte szolt grófnak erélyes nyilatkozata őt épen nem lepé meg, mert Sz. I. gr. másként nem is nyilatkozhatott; öngigazolását pedig megemlíti: mikép ő a' vitaközás jelen tárgyának sem morális jellemét, sem hivatalrai alkalmazhatóságát nem bírálta meg, csupán a' felhozott kérdésre alkalmazott tényekről mondá ki véleményét. Elnök ömlésága kimerítettnek látván ekép a' tárgyat 's a' véleményeket is az indítvány mellett egyhangúknak, kimondá a' határozatot, miszerint Turopolya sérelmét Pestmegye követei az országgyűlésen pártolni fogják, maga a' kerület pedig ezen pártoltatásról tudósítván egyszersmind meg fog kéretni, hogy a' biztos eljárásáról szakonként tudósítsa a' megyét, minthogy az éber örkődés csak így lehetséges a' messzeség miatt.

E' tárgy után olvastatott sz. kir. Fejérvár város hivatalos levele, mellyben jelenti a' megyének, hogy volt két országgyűlési követét t. i. Szentkirályi Móriczot és gr. Ráday Gedeont, azon erélyes buzgalmok elismerésüül, mellyel a' városok rendezése mellett fáradtak, őket városok díszpolgáruil választák meg, kérvén a' megyét, hogy az erről szóló polgári okleveleket az illető megiszteltelnek kézbesítettni sziveskednék. A' kézbesítés már kisgyűlés alkalmakor megtörtént.

K. P.

Nyltramegyel közgyűlés (Vége.)

Most M. J. indítványt tón, miszerint az ország legtöbb megyéiben már erősen meggyökerezett azon szokást, hogy évnegyedenként az első alispán a' megye beligazgatási öszszes állapotáról a' közönségnek jelentést tegyen, mi is venőnk be, és ha úgy tetszik pontonként jegyezni a' azon igazgatási részleteket, mellyeknél különösen érdekel bennünket a' folytonos evidencia. B. F. az eszmét magát pártolja; de miután annak létesítése igen nagy nehézségekkel van öszszekötve, 's eleinte csak tökéletlenül teljesíthető, ezért csupán általánosságban kívánja a' jelentéstételt, 's először csak kísérletképen, és ha majd az első példa előttünk álland, azután kívánja a' dolgot egészen rendszerítetténi. B. I. sokkal jobban megfelele a' ezélnak, ha nem évnegyedes de évenkénti jelentést tenne az alispán, és pedig mindig november hónapban. Mondatott ez után egy más szóló által, mikép ha valaki azt kérdezné: hogyan lehet az é v e n k i n t i jelentést könnyebben és tökéletesebben előkészíteni? egyenesen azt felelné: az által, ha é v n e g y e d e n k i n t i s t é t e t i k a' megye állapotáról mindig relatio. U. S. kamarás: örülök, ugymond, most ez indítványnak; tudom,

hogymidőn bányám ezelőtt 15 évvel Nyitra megyében alispán levén, be akarta hozni a' statistikai adatgyűjtést, igen nagy subsumtiókat kelle tapasztalnia jóakarataért. Akkor még fiscalis actióval fenyegették azon földesurat, ki vagyontát assecuráltatni akarta: — még egyszer örül tehát, hogy ma már mindez constitutionalis dolognak tartatik. B. F. gr. az indítványzóval szorosán egyetért és szinte évnegyedes jelentést kíván, mert hisz épen arra valók ily jelentések, hogy a' Rk minden gyűlésen láthassák: mikép állanak egészben véve a' megye dolgai? a' czélnak mindenesetre csak évnegyedes relatio felel meg. Hanem elegendőnek vélné, ha az alispán minden gyűlésen csupán szólag terjesztendő elő a' megye állapotját. Sz. J. Csupán szóval tenni jelentést nem elég, hanem szükségképen írásba kell azt foglalni, hogy fenmaradjon 's az ily részletekből készülhessen aztán minden novemberre az évi egész R. J. különállóan tekintve a' dolgot, az kétségteljesen üdvös. Csak azon kérdés döntendő el: vajjon egy éves legyen e' jelentés, vagy a' fontosb viszonyok és események évnegyedenként is adassanak elő? Az ily jelentésekben a' tisztikar felelősségének elve rejlik; de a' nélkül is akárkinék a' Rk közül mindig törvényes jogában áll, bármely tárgy vagy viszonyról kérdést intézni az eljáró tisztviselőkhöz, 's ezek nem tagadhatják meg a' kielégítő feleletet. Még az is kérdés: vajjon egyenesen 's csupán az első alispáni hivatal kell e' megbízunk a' jelentés-tételre, vagy előbb bizonyos mintát kellene talán küldöttéleg kidolgoztatni? En részéről a' küldöttséget nem tartom szükségesnek, levén elég példa már e' dologban az ország többi megyében. Végzés: évnegyedenként a' fontosabb megyei ügyek és állapotokról 's minden novemberben egy kimerítőbb egész éves jelentéstétel bizatik föltétlenül az első alispáni hivatalra.

Még egy indítvány tételét ugyancsak M. J. t. bíró által az iránt, hogy az évenként tartatni szokott négy rendszeres gyűlésen kívül, rendkívüli gyűlések csupán a' halasztást nem szenvedő ügyek elintézése végett, azaz szorosan csak rendkívüli esetekben tartassanak ezentul. Mert a' sokszoros gyűlésezés könnyen ellankasztja azon közreható meleg résztvételt, mely épen a' megyei gyűlések rendeltetése- és czéljára nézve életszükségű. És a' magyar nemes ember nem is jelenhetik meg oly gyakran gyűlésezni, miután házi foglalkozásait nagy részben egyedül maga intézgeti 'sat. 'sat. — Két óra-hosszant vitalkoztunk ez indítvány felett. Különös fordulatokat vón olykor a' tanácskozás: az indítványozó igazi czélját 's indokait a' legjobb szándékuak sem mindnyájan fogták fel, részint nem tudták az indítványt sajátlagos megyei körülményeinkkel kombinálni. P. J. gr. is erősen harczolt az ellen, 's igen szabadelműn vitatta, hogy egyik gyűlés meg sem határozhatja jogosan azt: mit és mikép tárgyaljon egy másik gyűlés — minden gyűlésnek törvényes hatalmában állván, a' miről tetszik, 's amily rendben tetszik, föltétlenül tanácskozni. No.....mi értettük a' grófot, 's tudtuk méltányolni nagyon is saját szempontját 's jeles szavait; de ó.....csak akkor fog bennünket egészen érthetni ezen indítványra nézve, ha becses jelenlétével gyakran megüsztelel meggyénk gyűléseit. Mondók, hogy két óraig vitattuk az indítványt; végre átlátván az ellenzék, hogy némi fogalomzavar ferdén alakíthatná a' végzést, ez okból deponálta az egész tárgyat 's nem keletkezett végzés semminő. Ez volt az utolsó a' közönséget érdekelhető ügyek során. —

Látható a' szíves olvasó: miről mikép végzett meggyénk közönsége — tulajdonképpen ellenzék. Hogy összes tanácskozásink tisztán észokok által vezéreltettek, hogy minden határozatunk mintegy elővonásai az új Nyitra: ez megfoghatatlan tán azok előtt, kik beléletünk rajzát vagy kilencz hó (épen egy újjászületési idő) óta nem olvasgatták, de igenis megfogható azok által, kiket e' szép de borús megye érdekelt, 's kik az itteni jobbák bánatában résztvéve, figyelemmel kísérték derűre forduláskunk phasisait. E' megye nagyai voltak azok, kik ugyancsak megrestauráltak bennünket két év előtt; de hála az egeknek: Nyitra oly szellemű nagyokkal is bír, kik megint re-restaurálják az elrestaurált elveket. Azonban ne bízzuk el magunkat; mert mint egyik főbíránk mondá, hogy van a' tengeren apály és dagály, szintűgy léteznek ezek a' megyei élet tengerén is.

Folyó majus 26ik napján közgyűlésünknek már vége lón. Jövő júliushó 1jén azonban ismét lesz szerencsénk egy rendkívüli gyűlésért odahagyni unodalmas gazda-életünket. Ugyanis négy rendű, u. m. úti, tömegkezelői, adóügyi, árvai küldöttségünk munkálati a' jelen gyűlésekről a' mondott napra utasították. — Évnegyedes gyűlésünk határnapja pedig: september 28ka.

Paraszt-kanczaesikók jutalmaztatása a' köztelken junius 3kán. Három évesek jutalma. Első jutalmat nyert: Orbán József attalái somogy megyei jobbágy világos pej kanczája 50 p.ftal és egy ezüst emlékpénzzel selyem vörös-kék színű sinórral gr. Károlyi György ur ónga kegyességéből, melybe vésvé van egyik oldalon: Magyar Gazdas. egyesület állatmutatás 1846; másik felén: Legjobb három éves parasztkanczaesikók kitüntetésére első díj. 2) Csullag András attalái jobbágy 3 éves vil. pej kanczája 40 p.ftal. 3) Boldog Mihály iregi tolnamegyei jobbágy 3 éves vil. pej kanczája 30 p.ftal. 4) Csullag József Attaláról Somogy megyéből 3 éves sötét pej 20 p.ftal. 5) Szabó József Acsáról Fehérmegyéből 3 éves vil. pej kanczája 10 p.ftal. Két évesek jutalma: Boldog János Attaláról Somogy megyéből 2 éves vil. pej 40 p.ftal és egy ezüst emlékpénzzel tokban, fentiszelt gróf ur ónga hazafini indulatából, melybe vésvé van egyik oldalon: Magyar Gazd. egyesület állatmutatás 1846; a' másik felén: Legjobb 2 éves parasztkanczaesikók kitüntetésére második díj. 2) Or. Eged János Felső-Nyéktről Tolna v. megyéből 2 éves fekete kanczája 30 p.ftal. 3) Kenyér György Szőlőléről Somogy megyéből 2 éves vil. pej 20 p.ftal. 4) Kolmár Vendel Attaláról Somogy megyéből 2 éves vil. pej 10 p.ftal. A' jutalom nélkül maradt 9 darab két éves kanczaesikó tulajdonosinak pedig fejenként 5 p. forint adatott utiköltség fejében.

A' pesti szegény gyermek kórházi egyesület f. é. június 16kán délutáni 5 órakor, egyesületi elők n. m. Úrményi Ferencz ur, koronaőr sal. óxjának, új piaczon saját házában szállásán közgyűlést tartand, mely alkalommal, lefolyván már a' szabályos három év. a' választvány is meg fog választatni. Pesten június 9én. 1846. E. kstein Adolf egyes. ügyvéd és helyet. jegyző.

Iparegyesület. Az ismételreterjesztő bizottság e' napokban tartott ülésében következőleg tervezte az iparegyesület körében, a' nyári szakban tartandó lezckék sorát. Az első vagy fizikai teremben: 1) Minden vasárnapon és ünnepeken G. E. M. Pál. népszerű és kísérletes előadásokat ad a' természet- és erőt a' n. b. reggeli 10—11 óra közt. Előadási nyelv magyar, és ha szükség, német. E' lezckék közül nem fizetettik a' ndij. —

2) Minden kedden és csütörtökön Vinnau János ur a' fűvészetből tart előadásokat, a' tárgyalás alatt levő növények mindenkor előmutatásával népszerű; magyarul, és ha megkívántuk, németül; ingyen. — 3) Minden hétfőn, szerdán és csütörtökön, esti 6—8 órakor mesterinas-iskola van. Oktató: Vinnau János ur. Tanítványok csak iparos növendékek lehetnek. — 4) Minden hétfőn, szerdán és pénteken, délelőtti 11—12 órakor építészeti előadások tartatnak. Előadó: Glembay Károly ur; előadási nyelv magyar, belépés díjtalan. — 5) Minden kedden és pénteken, esti 7—8 órakor Schulek Agoston ur ad a' magy. kettős könyvvezésből, kereskedelmi hánylásokból, váltó- és hiteltörvényekből előadásokat. Nyelv magyar. A' hallgatók tandíjat fizetnek, melyről az egyesületi jegyzőségben értesülhetni. — A' Hdk vagy vegyeszeti teremben: 6) Vasárnapokon és ünnepeken. dr. Nendwich Károly ur a' vegyeszeti népszerű és kísérletes előadásokat tart délelőtti 11—12 órakor; előadási nyelve magyar, 's ha kell német is. A' hallgatók nem fizetnek tandíjt. — 7) Minden kedden, csütörtökön és szombaton esti 7—8 órakor Kronperger Antal ur a' magyar nyelvet tanítja. Lezckéi díjmentesek. — III. A' nagyteremben: 8) Minden vasárnapon és ünnepeken Glembay Károly ur rajzot tanít a' technika egész köréből; csupán magyar előadás mellett reggeli 8—12 órakor. Tandíj nem fizetetik. — 9) Minden hétköznap szinte Glembay Károly ur tandíjas lezckéórákat is adhat e' teremben reggeli 8—12 és délutáni 1—4 óráig. A' tandíj iránt a' jegyzőségtől nyerhetni értesülést. E' lezcketerv a' legközelebb választványi ülésnek fog elbeterjesztetni. Május 27kén Csánády jegyző.

Budapesti napló. (Jan. 14én.) Lefolyt vásárcsón kiválólag az „iparmutár“ — mi minden jó honfi tudomására a' bányatelezében állított fel — oly számos vevőnek örvendett, hogy nemcsak a' begyűlt hazai készítmény mind elkelt, hanem jövőre is nagyszámu megrendelés tétellett; és így nem ezélszerűen a' honfi törekvés, mely kitérésrel párosultán minden akadályon áttör's előteremtí azt, mi pár év előtt még jámor ohajtás volt, és a' zárkészség szánoakozó mosolyával találkozt: ha ez józan számítással 's nem esüggendő türelemmel fokoként így balad, a' magyar nemzeti ipar virágzani fog, mert vidéken számosabban öltözködnek mint valaha hazai kelméjű mezbe; a' gyárpár habár lassanként de gyarapodva elágzik honszerte 's most csak az ohajtható föleg, hogy saját szükségünket pótolhassuk 's hogy hazai gyártványokból örömet pótoljuk; de pótoljuk is örömet, minelyt jóság 's jutányosságra a' külföltekkel mérközni képesek. — A' vásár alatt futólagos számítás szerint 15 ezer forint áru fagyalt kelt el; — mi szinte honi; — minekünk ezen vásári hcs napokban hűsítő szerre épen nem volt szükségünk, mert ingyen és jól meghűtött a' hűsítő tudomásunkra jött, hogy Magyarország fővárosa a' haza és Európa főzenészt Liszt Ferenczet német szerkesztői polgári oklevéllel tisztelt meg. Ezt ugyan világhírű művész hazánkba, ki itt létekor magyar köntösben ábrázoltatá magát, ugyan dícselkedve mutatgatja, mint nemzetiségünk rákmenetének oklevelét. Az urnapi díszmenet nagy sokaság ünnepélyes kíséretében végződött, ágyudorogás és harangzúgással telt el a' félnap, 's már ma több magyar boesátott má a' magasságba mint tavaly, mert egy évvel tovább vagyunk; de mikor lesz az urnak oly napja, midőn nem kellend e' nemzet lát mindig csak kiváltságos növén emlegetnünk? A' miskolci 's debreczi kenyér és komáromi ézipo volt eddig hazánkban leghiresb, most okunk van a' pesti zsemlyét az előbbiekkal egy sorozatba emelni: ez azon nevezetes tulajdonsággal bír, hogy néha holdteltén felpuffad,

holdfogyatkozaskor pedig többnyire lelohad; de lohadás oly huzamosan tart, miszerint végre attól kell félnünk hogy a' szájba tett zsemlye valamelyik fogesoporthan eltéved, — minap egy orvosi műtéten valánk jelen, hol fuldoklási veszélyen kívül erős köhögés kizná a' szenvedőt, a' gégéjéből kivett idegen test, lelkétől egy valóságos ikervárosi zsemlye volt. Es még is esodálatos hogy ily apró szelemen-halmazból annyi telképü Hausherr virágzik fel! — Gyógyszaki emlékirat szerint mult télen és tavaszon uralkodó járvány volt a' hagnymáz, mely agyban és gyomorban egyiránt veszélyes csapásokat ejtett; ez adatot némelyek a' politikai ténre is alkalmazandják azon különbséggel, hogy itt a' történet folytatása következik, 's derekasan praescribáljon a' következő országgyűlés, hogy minden nyomor és gyomor kizsútljon. — Gyomorrul levén szó: Pestmegye megint másoltatá a' t. cz. közönség mult évnegyedi rovását, mire a' mérsárosok ismét csak 11 tóssal mérnek. Erdéklőleg szükségtelen újra említenünk, hogy noha Pestről e' vásárcor sok eladatlan ökröt hajtottak elámda helyben is elég maradt még. — Mult télen vltó „Pannonia“ Szerbia fejedelmét az utazó szultán üdvözlésére 's a' haza tért gőzös emberei ajándékokat mutalnak, mikkel az adakozó fejedelem öket megörvendezteté; nevezetesen a' kapitány gyémántos gyűrűt és 100 aranyat, a' kalauz arany hengerórát és 25 aranyat kapott. A' török szultán hódító eldödei szilaj szokásától eltérve jelen világlátási kirándulásával európai műveltebb szokásoknak hódol; 's ez biztos jel arra, hogy birodalma is indulóban van a' világművelődés kies pályájára — Budán most Dupuis, egy tenyeres talpas francia vagdalja földhöz az embereket: mmag egy markos mérsáros nagyot nyikkant körmei alatt, utóbb egy tyrolói óriás küde meg az ötszáz forint diadalbérét; de ellenfele azt is légbbe emelé 's ugy boesátá le közönyöknek a' földnek esőkolására, majd a' magyar Toldy is megérkezik 's megbirkózik a' hazáért! E' látványokon a' szinkör izmos közönség jól mulat, szinte szeme is szikrázik, fen pedig a' Spiegeleben krónika iratik. Es Dupuis? majd felszedi pénzét 's félre áll, mint ha nem is ő szedte volna rá a' bámuló tömeget. E' féleket már Spanyol- Angol- és Franciaországban is gyakorolnak; miért ne lehetne nálunk? kérhető is méltán. — A' köztelken volt állatkiállítás legérdekesbeül 9 gyönyörű esikót említenk, melyek 10, 20, 30, 40, 50 p. gó forintig jutalmaztattak; mint erről külön czikkünk értesít; származásilag Fejérmegye, Tolna és somogyiak, hol újabb időkben a' lötenyésztes szép halalásban mutatkozik. Voltak ezenkívül derék kosok 's különféle jeles készítményi gazdasági gépek kiállitva. Néhány arszlánt és tigris is láttunk, de mivel nem igen félelmesek voltak — a' szelidebb fajból — tehát kevés figyelmet is vontak magokra 's inkább a' bámulók számát szaporították. — A' kicapongó arszlánok fájából néhányra súlyos csapásul kehezült a' kir. tábla ítélletel; mintegy húsz hazzardjátékos, kiknek kalandos krónikája minden lapon piruló betűkkel iraték, száz arany b'rságra ítélletelt; ki fizetni nem bír vagy nem szeret: 6 hónap börtön, hetenkint két napi böjt, meg lán 30szor mogyórosuháng határozatott díjul. Amlyb senki szerencsétlenségén nem örvendünk, de az ily h'oni pióczákna most az egyszer ugy kell! — Eszterházy hgnek a' Károlyi verseny's egyéb díjak elnyerésében kitűnt gyors lova csak 40 font st. körül. 400 p. fton vetett Angliában; 's telivér sebesfutónak ily csekély árat akkori gyöngé állapotának tulajdoníthatni. Némely parasztlótenyészitők többre vitték mesterségüköt, 's gyakran megcsik hogy a' lókepez kevés pénzrel kináltatván, félre csapja kalapját 's tova vágta. — A' harmadik 's idén utolsó löverseny mult szerdán ment véghez következő eredményel: az e' napi első, vagyis Sándor díj volt a' czéltő, miert küzdeni kellett: 100 arany értékű ezüst serleg egy ostorral ugrató versenyben, hol négy akadályon kelle átszökni, maga Sándor grófnak „Factotum“ a' miután mindent megtett, mit a' díjnyerés igénylett, nyéré meg azt. A' második, ha a' fi díj 100 d. arany 10 aranyas tétekkel; (jelszó: „fuss vagy fizess“) ezt kettős futásban 170 arany öszszegben nyéré Balthyány István gr. „Confederate“ kanczája. A' harmadik Balthyány-Hunyady díj 200 arany 20 aranyos tétell, nyéré Hunyady József gr. pej méne „Alert“ 280 arany öszszegben. A' negyedik Ostordij, tét 10 arany; erre futott Sándor gr. és Kun József, győzött az első „Domino“ hátán 's az ostort éljen rivalgás közt tulajdonítá el. Sebeshajtásban a' 70 d. számu bérkocsis lón győztes; közpróbatutásban pedig ugyanaz ki tavaly, Neudorfer Ádám. — Mátray Gábor egy díszes füzetében nyujtja át a' közönségnek a' nemzeti muzeum képcarnokában felállított „Pyrker-képlár“ leírását; ebben bevezetélül a' nagyszerű kincsajándékozó Pyrker János László egri patriarka-éresk életírása foglaltatik röviden, 's közérdekénél fogva figyelembe ajánljuk azt. Heckenast Gusztáv könyvárosés kiadó legújában két munkát boesátott közre; egyik: „Ujdon-uj magyar szavak tára, mely a' hazai hírlapokban, új magyar könyvekben, tudományos és közéletben előkerülő ujdok kifejezéseket, mű- és más újabb alakított vagy felélesztett szavakat foglalja magában; öszszeszedte Királyföldy Endre Ára 1 forint pengőben. Ennél több figyelmet igényel „A' középkor történeti vezérforralu a' legelső történeti oktatásban; írta Kiss Lajos. Pest 1846.“ Ily tárgyú kevésnyunka forog még a' magyar olvasó közönségnél, 's mivel ez, mint látszik, iskolai kézikönyvül van szánva, használatosnak ígérkezik. Ára 20 kr. ezüstben. Magyar könyvek körül azonban megjegyezzük, hogy bármely használatra szánatvák is, nem kellene silány papírra nyomtatni, mert néhány krajczár áldozat behozza kamatát 's kellemes külső gyakran eszközi a' könyv keletét; aztán az írolalomnak előhaladásunkkal küldisben is gyarapodnia kell. — Nemzeti színházunk mult pénteken

hatatosan mozdítá elő a hazai nyelv ügyét, benne egy olasz nő kedvéért ismét olasz opera adaték. Emlékszünk még hogy Hasselt-Barthnak a Conservatorium javára olasz ének nem engedtetett meg. Be gyönyörű dolog a következetesség!

Amerika.

Miután az ellenségeskedések az amerikai unio és Mexiko közt tényleg kiütöttek, Cambria nevű brit postagőzös mely Ujyorkból maj. 16kán indult el, az egyesült státusok formászerinti hadüzenetét hozta meg, mely is következőleg hangzik: „Nyilatkozványa az egyesült státusok elnökének. Miután az egyesült státusok congressusa, a neki tulajdon alkotmány szerű hatalomnál fogva végzése által mai nap kijelenti, hogy a Mexiko által szolgáltatottok következtében háborus állapot létezik amaz és az egyesült státusok közt: kinyilatkoztatom én, James K. Polk, az amerikai egyesült státusok elnöke, mindeneknek kiket illet 's különösen intem mindnyájokat, kik itt az egyesült státusok hatósága alatt polgári vagy katonai hivatalokat viselnek, miszerint a rajtok fekvő kötelességekben éberül és szorgalmasan járjanak el. 'S ezenkívül az egész egyesült státusi jó népet figyelmeztetem, hogy a mint hazáját szereti, a mint érzi a bajokat, mik őt a sértett nemzetek utolsó eszközéhez nyulni kényszerítik, és a mint az isteni gondviselés áldásaul a háboru sanyarúságát minél rövidebbeknek ohajja, iparkodjék megőrizni a rendet, az egyezséget egymásközt előmozdítani, a törvények tekintetét és hathatóságát fentartani 's minden rendszabályt, melyet a fenálló hatóságok gyors igazságos és becsületes béké-megnyerés végett hozni fognak, erősen gyámolítani. Ennek bizonyosságul irtam ezt saját kezemmel alá 's az egyesült státusok pecsétét rányomattam. Kelt Washington városban ma maj. 13kán, 1846. a függetlenség 70. évében. James K. Polk elnök által. Alírtta James Buchanan statustikár.“ A két congressusház majd egyhangulag történt háboru üzenete az elnök egy, maj. 11kén hozzájuk érkezett jelentésére kelt, mely az unio sérelmeit Mexiko ellenében, mikép azok már az évi jelentésben foglaltatnak, taglalja 's hozzászeli: Mexiko kezd meg az egyesült státusok Rio-grande del nortei határvidékének megtámadtával az ellenségeskedést 's háboru-nyilatkozást idézett elő. A congressus nagy hadeszközöket szavazott: a rendes hadseregnek 15 ezer főre emeltetését, erre felhívást egy 60 ezer főből álló polgárhadra 's 10 millió dollárt katonaság-fizetésre. Hasonló arányban fog a tengeri hatalom is erősített. Az egész unioiban a legnagyobb ingerültség uralkodik 's a déli státusokban már önkéntes csapatok kezdének alakulni a határok felé indulandók. Taylor tábornoktól nem kaptak határozott újabb tudósításokat; ugy hívek, hogy beszorították.

Havannai levelek Almonte mexikói tábornoknak Európába tett utazásáról következőt írnak: Ezen város kikötőjébe april 7kén este „Medway“ angol gőzösn érkezett. A tábornokot titkára don Francesco Ferrol de Tejada, egy segéd 's két vagy három fiatal mexikói kísérik. Nem csupán Londonba megy, mint jelentették, hanem bizonyosan Párisba is, hol ideiglen mexikói követségi hivatalt viselend, mely is Gano ur halála által megürült. Kérdeztetvén: vajjon igazak a Santa Ana részire nyilatkozó forradalomról szóló hírek, melynek egyik főnökeül a tábornok is lenni tudatik, bizonyosnak állítá e mozgalom létezését. Távol azonban attól, hogy benne részt vegyen, kötelességeül tette mindent Paredesnek felföldözni. De ez vonatkozott szavainak hitelt adni 's e pillanat óta csak egy ohajtása maradt, ugyanis mindezen dolgoktól elválni, külföldre menni, 's hazájának itt szolgálni. Bravo tábornok a mozgalom főnöke, melynek Veracruzban csakhamar Almonte tábornok elutazta után kelle vala kitörnie. Ez kétféle, hogy a mozgalomnak tökéletes sikere lesz. De polgárháboru fog az vonni maga után, mely a szerencsétlen országot négy vagy öt egymással ellenséges szemközt álló pártra fogja osztani. Egyike ezeknek a köztársasági forma fenállását szorgalmazza, másik a monarchiát visszaállítani akarja 's valamely európai hercezet trónján; a harmadik szinte a monarchiát kívánja visszaállítani, de benszületett mexikói királlyal és Santa Ana azon férfi, kit erre kizemelt, őt királyi bíborral ruházandó; a negyedik párt végre Mexikónak az északamerikai egyesült státusokba kebleztetését, egyedül ebben remélvén nyugalmat és szabadságot az országra nézve. Legyen bármint, az valószínű, hogy Almonte tábornok, midőn Párisba London 's talán Madridon keresztül megy, nem csupán angol vagy francia, hanem európai kiküldetéssel bír, 's hogy ezen státusfőri, legfelvilágosultabb és körültekintőbb valamennyi mexikói diplomata közt, valamely nagy nemzeti érdeket fog a három hatalom itélőszéke előtt képviselni, melyekkel Mexiko legközelebb összeköttetésben áll. Remélik, mikép Almonte tábornok Párisba küldetésé nem sokárai kiegyenlítését eszközözendő a Franciaország és Mexiko közt tudvalevőleg fenálló surlódásoknak.

Maj. 11kei jelentésében Polk miután az amerikai sérelmeket illetőleg az évi 's egy későbbi külön jelentésére utasít, tovább így folytatja előadását: „Az egyesült státusok egy követet küldöttek Mexikóba minden nehézség kiegyenlítésére szóló felhatalmazással. De ámbár ez legbarátságos gondolkozást bizonyította, küldetésé még is sikertelen volt. A mexikói kormány megvetőleg nemcsak nem fogadta el őt vagy előterjesztését ki sem hallgatta, hanem többrendbeli fenyegetések után most valóban birtokunkba is tört 's polgártársink vért ontá min földünkön...“ (Folyt.)

Portugália.

Máj. 20kai lissaboni hírek szerint Costa Cabral maj. 17kén Portóba visszatért 's lépésre ajánkozott, mit a királyné el is fogadott, Villareal atyja Souza grófra, ki a trasosmontesi forradalmi junta elnöke, bizatott az új kabinetalakítás 's miután azt nem képezhetett, Palmella herceg lón meghívva. — A M. Chronicleben egy lissaboni levelező állítja, mikép Cabral testvérek egy brit hajón menekültek meg a népdüh elől. — A fölkelés nevezetes előhaladást tón főleg a Spanyolországgal határos tartományokban. A mozgalom, mely mintegy hónap előtt Minho tartományban bizonyos újabb adóteher miatt származott, határozott forradalmi alakot ölt. Portugália tizenkét év óta többszöri lázadáson ment keresztül, 1834ki majusban dom Pedro elűzte trónjáról testvérét dom Miguel, az ez által fölvetett alkotvány ismét életbe lépett; két év mulva 1836ki sept. 10kén egy csoport fellázadt katoná kényszeríté Maria de Gloria királynőt, hogy az 1822. sept. 33kai cortesalkotványt ismét elővegye 's esküdjék meg reá; egy a királynétől 1836ki nov. 3kán megkísértett ellenzandulás siker nélkül maradt, Mária nov. 5kén kényszerítve lón, magát utjag az 1822ki alkotvány fentartására kötelezni (az újabb portugál forradalom állítólag szeptemberi 's nem mint eleinte mondaték, miguelistaféle) 1838ban ismét a gyökeresdiék nyultak fegyverhez; vér folyt Lissabon utcáin; 1840ben zendülés támadt Lissabon, Castello-Branco és más városokban; 1842ben Costa Cabral mint koronatanácsos félretéven az alkotványt a portói chartát kiáltotta ki érvényesnek; 1844ben Bomfim vezérlettel egy lázadást Almeidában, melynek semmi sikere nem volt; most 1846ban a nép emelkedik Costa és Silva Cabral testvérek minisztersége ellen.) Tralos Montes tartomány forradalmi zászlót tűzött fel. Villa Real székvárosban egy junta alakult, melynek elnökeül Souza Ferdinánd gróf választott; ez a tartomány legelső nevezetességeihez csatlakozék. A nép tömegben kelt föl és nagyszámu csoportokban csatangol idestova. Montenegro guerillafőnök egy 150 főből álló hadosztályt, mely Portóba ment, megtámadván fegyver-lerakásra kényszerite, mire követet küldött Portóba, a város feladását kívánva.

Egész Beira tartomány, leggazdagabb része az országnak, fegyvert fogott 's a zendült Minho és Trasosmontes tartományokhoz csatlakozott. Már maj. 12ke óta fogdosták elországun a hatóságoktól a kormányhoz intézett írott közleményeket 's az utóbbtól érkezett parancsokat és csak levélpóstát bocsátottak szabadon. E nap óta terjedt a hír, hogy néhány leggazdagabb beiratartományi földbirtokos Coimbra városát támasztá. 15én Coimbraiban már nagy mértékben nyilatkozott a lakosság elégtelensége. A hadi 's polgári kormányzó lóháton siettek az öszszecsoporsult nép közé, azonban: „halál Cabralnak! és éljen az 1820ki alkotvány!“ kiáltással lónek fogadva. A hadi kormányzó szinte hangoztatá e kiáltást, megígérte a kiállított lövészek visszaparancsoltatását és fegyverkiosztást a nép közt. Csak ezen ígérlet mellett vonulhatott a polgári kormányzóval lakába vissza. Itt azonban megérkezvén, visszavonának az adott ígérlet 's a népre lövetni parancsoltak. Egy további parancstól, mely a tisztviselők zászlóaljának fegyver alá állását rendelé, megtagadták az engedelmességet. A hadi kormányzó laka előtt egy lövész zászlóalj lón felállítva töltött fegyverekkel. E közben az ingerültség és keserűség legfőbb fokra hágot. 16kán reggel egyik városrészben nagyobb számu földnép kivándorlott spanyol tisztek vezérlete alatt egy ellene küldött vadászostályljal öszszeütközvén, mind két rész erősen tüzelt, minek több személy lón áldozata. Mig e tüzelés délesü 4 óraig tartott, egy nagyobb csoport földnép hidon át a városba nyomult. A kapu alatt felállított vadászorség visszavonula, 's amazok a városba érkezvén, élénk tetszéssel fogadtattak; az egész alsó városrész fegyverhez nyult 's most annál hevesb megtámadtatását lehetett az őrségnek várni, mert óránkint nagyobb tömegek érkezését remélik. Erre zászlóalji parancsnok tanácsosnak vélte sarkot mutatni; alkonyodáskor el távozott lényegségével együtt a városból, utjája hegység felé irányozván; tisztei és katonái közül többen vonatodának őt kísérni 's a városban maradtak. 'S valóban idején történt elvonulása! 17kén napkeletkor minden oldalról nagyszámu néptömegek nyomultak a városba, ugy hogy dél felé mintegy 8000 főre mentek, 's ezek közt körülbelül 400 lovas. Mindnyájan fölfegyverkezve; minden városka minden falucs-

ka saját vezetővel bír 's ezek közt a tartomány legelőbb kelőjei 's legvagyonosbjai. Kiáltásuk, mint már fölebb említettük: „halál Cabralnak! 's éljen az 1820kai alkotvány!“ Minthogy a vadászokkal a hadi és polgárkormányzó is elűntek, a hatósági kar a nép legelső vezéreivel junta-alakításra gyűlt öszsze, melyben becsületesség 's honszeretetről isméretes férfiak lónek megválasztva 's köztük három egyetemitanár. A hatósági kar lelépett; a junta maj. 18kán vala a polgári hadi tisztviselőket ideiglen kinevezendő 's ez eseményekről tudósítást küldé a királynének. Coimbra 18kán érkezett portói hírek szerint a dictator Lissabonban csakugyan hajóra szállt, a sergek és lakosok mind zendülési hangulatban voltak. Az előbbi városba jött földnép igen példásan viselé magát 's a börtönök előtt 's egyéb helyeken szorgalmasan órködtek, a szegényebbek közülök némi pénzfizetést kapnak. Kik előbbi katonai szolgálat következtében legalkalmashak, azokból egy zászlóalj képezetni 's ez, mig Porto csatlakozási jelentését be nem küldi, működésben állani fog, a többi haza bocsátatván. Minthogy az erőszakosan elűzött egyetemi tanuló minden oldalról ismét visszatérnek, ezekből is állítólag egy külön zászlóaljt fognak alakítani. Fájdalom! nagy a királyné elleni elkeserültség.

A madridi posta maj. 20káról hozott Lissabonból tudósításokat, mik szerint következőleg alakult az új miniszterium: Palmella herceg, Terceira herceg, Saldanha, Tojal, Azevedo; azonban a lissaboni posta elmentekor ismét véleménykülönbség látszék a nevezett urak közt mutatkozni. Egyébiránt Terceira herceg még azon nap tón készületeket az éjszaki részek felé teendő útjára, miszerint a működéseket a fölkelők ellen személyesen vezérelje. Leghevesbben dult a lázadás Alemejo tartományban, hol a hatóságok majd minden katonai segély szükében voltak.

Anglia.

Az alsóházban maj. 22én a gyárbill másodsori olvasatása forga szőnyegen. Bankes védődsü a 10 órai munkaidő mellett nyilatkozott 's kijelenté meggyőződését, miszerint illy rendszabály valamint a dolgozó osztályoknak erkölcsi 's értelmi tekintetben, ugy az egész státusközségnek igen nagy hasznára fogna lenni a nélkül, hogy e mellett a gyárérdeket veszélyeztetné. Egyszersmind emlékeztete, miszerint Peel 1815ben 10 órai billt nem ellenze, eményli tehát szónok, hogy az elnök a mostanit védené, ekkép emberbaráti atyja egyik kedvencz gondolatát létesíteni fogja. Ward ellenben így szólott: illyen munkaidő-csökkentés legelő a gyárirtokosok jóvedelmét 's nyereségét, aztán a munkadit is csökkenteni fogná, ugy hogyha ezen bill keresztül menne, épen azok, kiknek javára az behozatnék, elsőkö szólnának föl ellene 's vádolnák a parlament rövidlátását. Bankes ama tanát, hogy a munkadit megváltozása erkölcsi érzetbeli dolog legyen a munkaadó 's végző között, szóló nem helyesli, mert a díjak az árumennyiség és kérdezősködés szerint arányoztatnak. 'S célját is téveszené a bill. Mivel a gyárurak mégis csak 12 óraig dolgoztatnának a teljeskoru munkással a nélkül is, a fiatalokkal pedig akkép, hogy a két félét váltva használnák 's így a gyermekek munkaidéje 10 óra helyett valódílág 6 órára vonatnék a munkás családok legnagyobb ártalmára. A gyárlyányok névszerint az angol nőipar közönséges csatornájába hajtatanának, azaz ing és ruhakészítésre adnák magokat, mi mellett szük, ros levegőjü téreken naponkint 16 — 18 óraig volnának dolgozni kénytelenek, midőn most 12 óraig aránylag sokkal könnyebb munka — forgógép mellett állnak. Ha a ház munkaidő maximumát megállapítani akarja, akkor határozza meg a díjak minimumát is; mikép azt egykor Robespierre kísérté meg, ki a francia nemzetből 30 milliónyi boldog családot akart képezni; de a dolgozó osztályok insége, szegénység és tehetetlensége lón a következés, mikép ezt Smythe külügyi altitkár „történeti ábrándiban“ kimutatta: hasonlót várhatnánk a jelen billtől is. Ward ur keserűn nyilatkozott azon emberekről, kik álemberszeretettel népszerűséget vadásznak 's inté Bankest és egyéb védősdieket: miután olly szívesen idézik Carlyle Tamás nyilatkozatit a gyármunka-rövidítés mellett, ne feledjék egyszersmind, hogy e hiresíró a gabnatörvényeket száraz ágaúl bélyegzé a brit státus életfájának. Bentink lord e szemrehányást élesen visszatarolja, megjegyezvén, hogy a szőnyegen fekvő bill elvét olly férfiak gyámolítják, kik előtt komolyan szent az emberszeretet. Morpeth lord: „Nem hiszem, hogy a gyárakbeli munka olly nehéz és egészségtörő, mikép azt jelen bill védelmezőji állítják; a gyármunkások egészsége inkább a gyárműhelyek tisztasága, szellőztetése és tágasságától függ, mint a munkaidő tartósságától. Illyetén bonyolult társadalmi helyzetben, milyen a miénk, valamennyi ügyfolyam olly igen egymásba vág, hogy nem számíthatni előre ki a következtéseket, ha ezen üzlet valamelyik szaka háborítottást szenved. Azonkívül e kérdés a gabnatörvény-eltörleszt tárgyazó bill olly annyira függ öszsze, miszerint nem határozhatom el ma-

hogy midőn bányám ezelőtt 15 évvel Nyitra megyében alispán lévén, be akarta hozni a' statistikai adatgyűjtést, igen nagy subsumtiókat kelle tapasztalnia jóakaratajért. Akkor még fiscalis actióval fenyegették azon földesurat, ki vagyontát assecuráltatni akarta: — még egyszer örül tehát, hogy ma már mindez constitutionalis dolognak tartatik. B. F. gr. az indítványzóval szorosban egyetért és szinte évnegyedes jelentést kíván, mert hisz épen arra valók illy jelentések, hogy a' Rk minden gyűlésen láthassák: mikép állanak e-gészben véve a' megye dolgai? a' czélnak mindenesetre csak évnegyedes relatio felel meg. Hanem elegendőnek vélné, ha az alispán minden gyűlésen csupán szólag terjesztén elő a' megye állapotját. Sz. J. Csupán szóval tenni jelentést nem elég, hanem szükségképen írásba kell azt foglalni, hogy fenmaradjon 's az illy részletekből készülhessen aztán minden novemberre az évi egész R. J. különállóan tekintve a' dolgot, az kétségkívül üdvös. Csak azon kérdés döntendő el: vajjon egy éves legyen e' jelentés, vagy a' fontosb viszonyok és események évnegyedenként is adassanak elő? Az illy jelentésekben a' tisztikar felelősségének elve rejlik; de a' nélkül is akárkinek a' Rk közül mindig törvényes jogában áll, bármely tárgy vagy viszonyról kérdést intézni az eljáró tisztviselőkhöz, 's ezek nem tagadhatják meg a' kielégítő feleletet. Még az is kérdés: vajjon egyenesen 's csupán az első alispáni hivatalt kell e' megbízunk a' jelentés-tételre, vagy előbb bizonyos mintát kell e' küldötséget nem tartom szükségesnek, levén elég példa már e' dologban az ország többi megyéiben. Végzés: évnegyedenként a' fontosabb megyei ügyek és állapotokról 's minden novemberben egy kimerítőbb egész éves jelentéstétel bizatik föltétlenül az első alispáni hivatalra.

Még egy indítvány tételtt ugyancsak M. J. thiró által az iránt, hogy az évenként tartatni szokott négy rendszeres gyűlésen kívül, rendkívüli gyűlések csupán a' halasztást nem szenvedő ügyek elintézése végett, azaz szorosan csak rendkívüli esetekben tartassanak ezentul. Mert a' sok szoros gyűlésezés könnyen ellankasztja azon közreható meleg részvétet, mely épen a' megyei gyűlések rendeltetése- és czéljára nézve életszükségű. És a' magyar nemes ember nem is jelenhetik meg olly gyakran gyűlésezni, miután házi foglalkozását nagy részben egyedül maga intézgeti 'sat. 'sat. — Két óra-hosszant vitatkozunk ez indítványfelett. Különös fordulatokat vón ollykor a' tanácskozás: az indítványzó igazi czélját 's indokait a' legjobb szándékuak sem mindnyájan fogták fel, részint nem tudták az indítványt sajátlagos megyei körülményeinkkel kombinálni. P. J. gr. is erősen harezolt az ellen, 's igen szabadelműn vitatta, hogy egyik gyűlés meg sem határozhatja jogosan azt: mit és mikép tárgyaljon egy másik gyűlés — minden gyűlésnek törvényes hatalmában állván, a' miről tetszik, 's a' mily rendben tetszik, föltétlenül tanácskozn. No... mi értettük a' grófot, 's tudtuk méltányolni nagyon is saját szempontját 's jeles szavait; de ó... csak akkor fog bennünket egészen érthetni ezen indítványra nézve, ha becses jelenlétével gyakran megtisztelendi megyénk gyűléseit. Mondók, hogy két óraig vitatuk az indítványt; végre átlátván az ellenzék, hogy némi fogalomzavar ferdén alakíthatná a' végzést, ez okbul deponálta az egész tárgyat 's nem keletkezett végzés semminő. Ez volt az utolsó a' közönséget érdekelhető ügyek során. —

Látható a' szives olvasó: miről mikép végzett megyénk közönsége — tulajdonképen ellenzéke. Hogy összes tanácskozásink tisztán észokok által vezéreltettek, hogy minden határozatink mintegy elővonásai az új Nyitrának: ez megfoghatatlan tán azok előtt, kik beléletünk rajzát vagy kilencz hó (épen egy ujászületési idő) óta nem olvastatták, de igenis megfogható azok által, kiket e' szép de borús megye érdekelt, 's kik az itteni jobbák bánatában résztvéve, figyelemmel kísérték derűre fordulásunk phasisait. E' megye nagyai voltak azok, kik ugyancsak megrestauráltak bennünket két év előtt! de hála az egeknek: Nyitra olly szellemű nagyokkal is bír, kik megint re-restaurálják az elrestaurált elveket. Azonban ne bízzuk el magunkat; mert mint egyik főbiránk mondá, hogy van a' tengeren apály és dagály, szintűgy léteznek ezek a' megyei élet tengerén is.

Folyó majus 26ik napján közgyűlésünknek már vége lón. Jövő júliushó 1jén azonban ismét lesz szerencsénk egy rendkívüli gyűlésért odahagyni unodalmas gazda-életünket. Ugyanis négy rendű, u. m. úti, tömegkezelői, adóügyi, árvai küldötségek munkálatai a' jelen gyűlésről a' mondott napra utasították. — Évnegyedes gyűlésünk határnapja pedig: szeptember 28ka.

Paraszt-kanczaesikók jutalmaztatása a' köztelken Junius Skán. Három évesek jutalma. Első jutalmat nyert: Orbán József attalái somogy megyei jobbágy világos pej kanczája 50 p.ftal és egy ezüst emlékpénzzel selyem vörös-kék színű sinórral gr. Ká-

rolyi György ur ónga kegyességéből, melybe vésvé van egyik oldalon: Magyar Gazdas. egyesület állatmutatás 1846; másik felén: Legjobb három éves paraszt kanczaesikók kitüntetésére első díj. 2) Csullag András attalái jobbágy 3 éves vil. pej kanczája 40 p.ftal. 3) Boldog Mihály iregi tolnamegyei jobbágy 3 éves vil. pej kanczája 30 p.ftal. 4) Csullag József Attaláról Somogy megyéből 3 éves sötét pej 20 p.ftal. 5) Szabó József Acsáról Fehérmegyéből 3 éves vil. pej kanczája 10 p.ftal. Két évesek jutalma: Boldog János Attaláról Somogy megyéből 2 éves vil. pej 40 p.ftal és egy ezüst emlékpénzzel tokban, fentiszelt gróf ur ónga hazafiai indulatából, melybe vésvé van egyik oldalon: Magyar Gazd. egyesület állatmutatás 1846; a' másik felén: Legjobb 2 éves paraszt-kanczaesikók kitüntetésére második díj. 2) Ö. E. gyed János Felső-Nyékrol Tolna v. megyéből 2 éves fekete kanczája 30 p.ftal. 3) Kenyér György Szólládról Somogy megyéből 2 éves vil. pej 20 p.ftal. 4) Kolmár Vendel Attaláról Somogy megyéből 2 éves vil. pej 10 p.ftal. A' jutalom nélkül maradt 9 darab két éves kanczaesikó tulajdonosinak pedig fejenként 5 p. forint adatott utiköltség fejében.

A' pesti szegény gyermek kórházi egyesület f. é. június 16kán délutáni 5 órakor, egyesületi elnök n. m. Ürményi Ferencz ur, koronaőr sat, ó exjának, új piaczon saját házabani szállásán közgyűlést tartand, mely alkalommal, lefolyván már a' szabályos három év. a' választvány is meg fog választatni. Pesten június 9én. 1846. Eckstein Adolf egyes. ügyvéd és helyet. jegyző.

Iparegyesület. Az ismételtesztő bizottság e' napokban tartott ülésében következőleg tervezete az iparegyesület körében, a' nyári szakban tartandó lezkek sorát. Az első vagy fizikai teremben: 1) Minden vasárnapon és ünnepeken G. elencei M. Pál. népszerű és kísérletes előadásokat ad a' természet- és erőtanból, reggeli 10—11 óra közt. Előadási nyelv magyar, és ha szükség, német. E' lezkek töl nem fizetettiklandij. —

2) Minden kedden és csütörtökön Virna u. János ur a' fővészettől tart előadásokat, a' tárgyalás alatt levő növények mindenkori előmutatásával népszerű; magyarul, és ha megkívántuk, németül; ingyen. — 3) Minden hétfőn, szerdán és csütörtökön, esti 6—8 órakor mesterinas-iskola van. Oktató: Virna u. János ur. Tanítványok csak iparos növendékek lehetnek. — 4) Minden hétfőn, szerdán és pénteken, délelőtti 11—12 órakor építészeti előadások tartatnak. Előadó: Glembay Károly ur; előadási nyelv magyar, belépés díjtalan. — 5) Minden kedden és pénteken, esti 7—8 órakor Schulek Agoston ur ad a' magy. kettős könyvvezésből, kereskedelmi hánylás okból, váltó- és hiteltörvényekből előadásokat. Nyelv magyar. A' hallgatók tandíjat fizetnek, melyről az egyesületi jegyzőségben értesülhetni. — A' Ildk vagy vegyeszeti teremben: 6) Vasárnapokon és ünnepeken. dr. Nendwich Károly ur a' vegyészettől népszerű és kísérletes előadásokat tart délelőtti 11—12 órakor; előadási nyelve magyar, 's ha kell német is. A' hallgatók nem fizetnek tandíjt. — 7) Minden kedden, csütörtökön és szombaton esti 7—8 órakor Kronperger Antal ur a' magyar nyelvet tanítja. Lezkei díjmentesek. — III. A' nagyteremben: 8) Minden vasárnapon és ünnepeken Glembay Károly ur rajzot tanít a' technika egész köréből; csupán magyar előadás mellett reggeli 8—12 órakor. Tandíj nem fizetetik. — 9) Minden hétköznap szinte Glembay Károly ur tandíjas lezkeórákat is adhat e' teremben reggeli 8—12 és délutáni 1—4 óráig. A' tandíj iránt a' jegyzőségtől nyerhetni értesülést. E' lezketerv a' legközelebb választványi ülésnek fog elibeterjesztetni. Május 27kén Csánády jegyző.

Budapesti napló. (Jan. 14én.) Lefolyt vásárunkon kiválsólag az „iparmutató” — mi minden jó honfi tudomására a' bálványutczában állítottatott fel — olly számos vevőnek örvendett, hogy nemcsak a' begyűlt hazai készítmény mind elkelt, hanem jövőre is nagyszámu megrendelés tétetett; és így nem czélszerűtlen a' honfi törekvés, mely kitűréssel párosultan minden akadályon áttör's előteremti azt, mi pár év előtt még júbort ohajtás volt, és a' zártkeltlőség szánakozó mosolyával találkozott: ha ez józan számitással 's nem esüggendő türelemmel fokenként így halad, a' magyar nemzeti ipar virágzan fog, meri vidéken számasabban öltözködnek mint valaha hazai kelméjű mezbe; a' gyáripár habár lassanként de gyarapodva elágzik honszerte 's most csak az ohajtható főleg, hogy saját szükséginket pótolhassuk 's hogy hazai gyártványokból örömet pótoljuk; de pótoljuk is örömet, minely jóság 's jutányosságra a' külföldiekkel mérközni képesek. — A' vasár alatt futólagos számitás szerint 15 ezer forint áru fagyalt kelt el; — mi szinte honi; — minekünk ezen vásári hős napokban hűsítő szerre épen nem volt szükségünk, mert ingyen és jól meghűtött a' hír, midőn tudomásunkra jött, hogy Magyarország fővárosa a' haza és Európa főzenészt Liszt Ferenczet német szerkezetű polgári oklevéllel tisztelt meg. Ezt ugyan világhírű művész hazánkfia, ki itt létekor magyar köntösten ábrázoltatá magát, ugyan diésekedve mutathatja, mint nemzetiségünk rákmenetének oklevelét. Az urnapi diszmenet nagy sokaság ünnepeles kíséretében végződött, ágyudurrogás és harangzúgással telt el a' félnap, 's már ma több magyar boesátottimat a' magasságha mint tavaly, mert egy évvel tovább vagyunk; de mikor lesz az unak olly napja, midőn nem kellend e' nemzet fiat mindig csak kiváltságos nevéen emlegetnünk? A' miskolci 's debrecz-ni kenyér és komáromi cipő volt eddig hazánkban leg híresb, most okunk van a' pesti zsemlyét az előbbiekkal egy sorozatba emelni. ez azon nevezetes tulajdonsággal bír, hogy néha holdtelttől felfuffad,

holdfogyatkozáskor pedig többnyire lelohad; de lohadás olly huzamosan tart, miszerint végre attól kell félnünk hogy a' szájba tett zsemlye valamelyik fogcsoportban eltéved, — minap egy orvosi műtétet valánk jelen, hol faldoklási veszélyen kívül erős köhögés kizná a' szenvedőt, a' gégéjéből kivett idegen test, lelkeztül egy valóságos ikervárosi zsemlye volt. És még is csodálatos hogy illy apró szelemen-halmazból annyi teltképi Hausherr virágzik fel! — Gyógyszaki emlékirat szerint mult télen és tavaszon uralkodó járvány volt a' hagymáz, mely agyban és gyomorban egyiránt veszélyes csapásokat ejtett; ez adatot némelyek a' politikai térre is alkalmazandják azon különbséggel, hogy itt a' történet folytatása következik, 's derekasan praescribáljon a' következő országgyűlés, hogy minden nyomor és gyomor kátszultjon. — Gyomorruil levén szó: Pest megye megint másoltatá a' t. cz. kö-zönség mult évnegyedü rováását, mire a' mérsárosok ismét csak 10 tóssal mérnek. Érdeklőleg szükségtelen újra említenünk, hogy noha Pestről e' vásárok sok eladatlan ökröt hajtottak el, amde helyben is elég marad még. — Mult héten vitte „Pannonia” Szerbia fejedelmét az utazó szultán üdvözlésére 's a' haza tért gözös emberei szép ajándékokat mutatnak, mikkel az adakozó fejedelem öket megörvendezteté; nevezetesen a' kapitány gyémántos gyűrűt és 100 aranyat, a' kalmaz arany hengerórát és 25 aranyat kapott. A' török szultán bódító eldödei szilaj szokásától eltérve jelen világlátási kirándulásával európai műveltebb szokásoknak bódol; 's ez biztos jel arra, hogy birodalma is indulóban van a' világművelődés kies pályájára. — Budán most Dunapüis, egy tenyeres talpas francia vagdalja földhöz az embereket: minap egy markos mérsáros nagyot nyikkant körmei alatt, utóbb egy tyrolói óriás küzde meg az ótszáz forint diadallbért; de ellenfele azt is legbe emel's ügy boesátát le közanzásilag Fejérmegye, Tolna és somogyiak, hol újabb időkben a' lötenyésztes szép hadiadásban mutatkozik. Voltak ezenkívül derék kosok 's különféle jeles készítményű gazdasági gépek kiállítva. Néhány arszlánt és tigris is látunk, de mivel nem igen félelmesek voltak — a' szelidebb fajból — tehát kevés figyelmet is vontak magokra 's inkább a' bálulók számát szerepítték. — A' kicsapongó arszlánok fájából néhányra súlyos csapásul nehezült a' kir. tábla ítélete; mintegy húsz hazaradjátékos, kiknek kalandos krónikája minden lapon piruló betukkel iraték, száz arany b'ságra ítéltetett; ki fizetni nem bír vagy nem szerel: 6 hón. börtön, hetenként két napi böjtt, meg tán 30szor magyó-rósbáhang határozottatott díjul. Ambar senki szerencsétlenségén nem örvendünk, de az illy honi pióczáknak most az egyszer úgy kell! — Eszterházy hgnek a' Károlyi verseny's egyéb díjak elnyerésében kitünt gyors lova csak 40 font st. körül. 400 p.fton vétettet Angliában; e' telivér sebasfutónak illy csekély árat akkori gyöngye állapotának tulajdoníthatni. Némely paraszt lötenyészitök többre vették mesterségükét, 's gyakran megesk hogy a' lókupez kivés pénzrel kináltatván, félre csapja kalapját 's tova vágta. — A' harmadik 's idén utolsó löverseny mult szerdán ment véghez következő eredménnyel: az e' napi első, vagyis Sándor díj volt a' czéltó, miért küzdeni kellett: 100 arany értékű ezüst serleg egy ostorral ugrató versenyben, hol négy akadályon kelle átszökni, maga Sándor grófnak „Factotum” a' miután mindent megtett, mit a' díjnyerés igénylett, nyered meg azt. A' második, h a z a f i d i j 100 d. arany 10 aranyas tétekekkel; (jelszó, „fuss vagy fizess”) ezt kettős futásban 170 arany összegben nyered Baththyány István gr. „Confederate” kanczája. A' harmadik Baththyány-Hunyady díj 200 arany 20 aranyos téttel, nyered Hunyady József gr. pej méne „Alert” 280 arany összegben. A' negyedik Ostorodij, tét 10 arany; erre futott Sándor gr. és Kun József, győzött az első „Domino” hátán 's az ostorl éljen rivalgás közt tulajdonítá el. Sebashajtásban a' 70d. számu bérkocsis lón győztes; közpróba futásban pedig ugyanaz ki tavaly, Neudorfer Ádám. — Mátray Gábor egy diszes fűzetkiben nyujja át a' kö-zönségnek a' nemzeti muzeum képesarnokában felállított „Pyrker-képtár” leírását; ebben bevezetésül a' nagyszerű kincs-ajándékozó Pyrker János László egri patriarka-érsek élet-írása foglaltatik röviden, 's közérdekénél fogva figyelembe ajánljuk azt. Heckenast Gusztáv könyváros és kiadó legújabbban két munkát boesátott közre; egyik: „Ujdon-uj magyar szavak tára, mely a' hazai hírlapokban, új magyar könyvekben, tudományos és közéletben előkerülő újdon kifejezéseket, mű- és más újabb alakított vagy felélesztett szavakat foglalja magában; összeszede Királyföldy Endre Ára 1 forint pengőben. Ennél több figyelmet igényel „A' középkor történetei vezérforrala a' legelső történettani oktatásban; írta Kiss Lajos. Pest 1846.” Illy tárgyú kevészámú forag még a' magyar olvasó közönségnél, 's mivel ez, mint látszik, iskolai kézikönyvül van szánya, használatosnak ígérkezik. Ára 20 kr. ezüstben. Magyar könyvek körül azonban megjegyezzük, hogy bármely használatra szánavák is, nem kellené silány papírra nyomatni, mert néhány krajczár áldozat behozza kamatát 's kellemes külső gyakran eszközi a' könyv keletét; aztán az irodalomnak előhaladásunkkal küldiszben is gyarapodnia kell. — Nemzeti színházunk mult pénteken

határozottan mozdítá elő a hazai nyelv ügyét, benne egy olasz nő kedvéért ismét olasz opera adaték. Emlékszünk még hogy Hasselt-Barthnak a Conservatorium javára olasz ének nem engedtetett meg. Bo gyönyörű dolog a következetesség!

Amerika.

Miután az ellenségeskedések az amerikai unio és Mexikó közt tényleg kiütöttek, Cambria nevű brit postagözös mely Ujyorkból maj. 16kán indult el, az egyesült státusok formaszertint hadüzenetet hozta meg, mely is következőleg hangzik: „Nyilatkozványa az egyesült státusok elnökének. Miután az egyesült státusok congressusa, a neki tulajdon alkotványszerű hatalomnál fogva végzése által mai nap kijelenti, hogy a Mexiko által szolgáltatottok következtében háborus állapot létezik amaz és az egyesült státusok közt: kinyilatkoztatom én, James K. Polk, az amerikai egyesült státusok elnöke, mindennek kiket illet különösen intem mindnyájokat, kik itt az egyesült státusok hatósága alatt polgári vagy katonai hivatalokat viselnek, miszerint a rajtok fekvő köteleességekben éberül és szorgalmasan járjanak el. S ezenkívül az egész egyesült státusi jó népet figyelmeztetem, hogy a mint hazáját szereti, a mint érzi a bajokat, mik őt a sértett nemzetek utolsó eszközehez nyulni kényszerítik, és a mint az isteni gondviselés áldásaul a háboru sanyaruságát minél rövidebbeknek ohajja, iparkodjék megőrizni a rendet, az egyezséget egymásközt előmozdítani, a törvények tekintetét és hathatóságát fentartani s minden rendszabályt, melyet a fenálló hatóságok gyors igazságos és becsületes béke-megnyerés végett hozni fognak, erősen gyámolítani. Ennek bizonyosságul irtam ezt saját kezemmel alá s az egyesült státusok pecsétét rányomattam. Kelt Washington városban ma maj. 13kán, 1846. a függetlenség 70. évében. James K. Polk elnök által. Aláírta James Buchanan statusútkár. A két congressusház majd egyhangulag történt háboru üzenete az elnök egy, maj. 11kén hozzájuk érkezett jelentésére kelt, mely az unio sérelmeit Mexiko ellenében, mikép azok már az évi jelentésben foglaltatnak, taglalja s hozzáteszi: Mexiko kezdé meg az egyesült státusok Rio-grande del nortei határvidékének megtámadtával az ellenségeskedést s háboru-nyilatkozást idézett elő. A congressus nagy hadeszközöket szavazott: a rendes hadseregnek 15 ezer főre emeltetését, erre felhívást egy 60 ezer főből álló polgárhadra s 10 millió dollárt katonaság-fizetésre. Hasonló arányban fog a tengeri hatalom is erősíteni. Az egész unioiban a legnagyobb ingerültség uralkodik s a déli státusokban már önkéntes csapatok kezdének alakulni a határok felé indulandók. Taylor tábornoktól nem kaptak határozott újabb tudósításokat; úgy hívék, hogy beszorították.

Havannai levelek Almonte mexikói tábornoknak Európába tett utazásáról következőt írnak: Ezen város kikötőjébe april 7kén este „Medway“ angol gőzösön érkezett. A tábornokot titkára don Francesco Ferrol de Tejada, egy segéd s két vagy három fiatal mexikói kísérik. Nem csupán Londonba megy, mint jelentették, hanem bizonyosan Párisba is, hol ideiglen mexikói követségi hivatalt viselend, mely is Gano ur halála által megürült. Kérdeztetvén: vajjon igazak ó a Santa Ana részire nyilatkozó forradalomról szóló hírek, melynek egyik főnökeül a tábornok is lenni tudatik, bizonyosnak állítá e mozgalom létezését. Távol azonban attól, hogy benne részt vegyen, kötelességeül tette mindent Paredesnek felföldözni. De ez vonakodott szavainak hitelt adni s e pillanat óta csak egy ohajtása maradt, ugyanis mindezen dolgoktól elválni, külföldre menni, s hazájának itt szolgálni. Bravo tábornok a mozgalom főnöke, melynek Veracruzban csakhamar Almonte tábornok elutazta után kelle vala kitörnie. Ez kétti, hogy a mozgalomnak tökéletes sikere lesz. De polgárháborut fog az vonni maga után, mely a szerencsétlen országot négy vagy öt egymással ellenségesen szemközt álló pártra fogja osztani. Egyike ezeknek a köztársasági forma fenállását szorgalmazza, másik a monarchiát visszaállítani akarja s valamely európai herceget trónján; a harmadik szinte a monarchiát kívánja visszaállítani, de benszületett mexikói királlyal és Santa Ana azon férfi, kit erre kiszemelt, őt királyi bíborral ruházandó; a negyedik párt végre Mexikónak az északamerikai egyesült státusokba kebleztetését, egyedül ebben remélvén nyugalmat és szabadságot az országra nézve. Legyen bármint, az valószínű, hogy Almonte tábornok, midőn Párisba Londonon s talán Madridon keresztül megy, nem csupán angol vagy francia, hanem európai kiküldetéssel bír, s hogy ezen státusférliu, legfelvilágosultabb és körültekintőbb valamennyi mexikói diplomata közt, valamely nagy nemzeti érdeket fog a három hatalom itélőszéke előtt képviselni, melyekkel Mexiko legközelebb összeköttetésben áll. Remélik, mikép Almonte tábornok Párisba küldetése nem sokára kiegyenlítését eszközözendő a Franciaország és Mexiko közt tudvalevőleg fenálló surlódásoknak.

Maj. 11kei jelentésében Polk miután az amerikai sérelmeket illetőleg az évi s egy későbbi külön jelentésére utasít, tovább így folytatja előadását: „Az egyesült státusok egy követel küldöttek Mexikóba minden nehézség kiegyenlítésére szóló felhatalmazással. De ámbár ez legbarátságosb gondolkozást bizonyítja, küldetése még is sikertelen volt. A mexikói kormány megvetéleg nemcsak nem fogadta el őt vagy előterjesztését ki sem hallgatta, hanem többrendbeli fenyegetések után most valóban birtokunkba is tört s polgártársink vérént ontá min földünkön...“ (Folyt.)

Portugália.

Máj. 20kai lissaboni hírek szerint Costa Cabral maj. 17kén Portóba visszatért s lelépésre ajánkozott, mit a királyné el is fogadott, Villareal atyja Souza grófra, ki a trasosmontesi forradalmi junta elnöke, bizott az új kabineta-lakítás s miután azt nem képezhetett, Palmella herceg lón meghívatva. — A M. Chronicleben egy lissaboni levelező állítja, mikép Cabral testvérek egy brit hajón menekültek meg a népdüh elől. — A fölkelés nevezetes előhaladást tón főleg a Spanyolországgal határos tartományokban. A mozgalom, mely mintegy hónap előtt Minho tartományban bizonyos újabb adóteher miatt származott, határozott forradalmi alakot ölte. Portugália tizenkét év óta többszöri lázadáson ment keresztül, 1834ki majusban dom Pedro elűzte trónjáról testvérét dom Miguelt, az ez által fölvetett alkotvány ismét életbe lépett; két év mulva 1836ki sept. 10kén egy csoport fellázadt katona kényszeríté Maria de Gloria királynót, hogy az 1822. sept. 33kai cortesalkotványt ismét elővegye s esküdjék meg reá; egy a királynétől 1836ki nov. 3kán megkísértett ellenzendülés siker nélkül maradt, Maria nov. 5kén kényszerítve lón, magát ujlag az 1822ki alkotvány fentartására kötelezni (az újabb portugál forradalom állítólag szeptemberi s nem mint eleinte mondaték, miguelistaféle) 1838ban ismét a gyökeresdiak nyultak fegyverhez; vér folyt Lissabon utozáj; 1840ben zendülés támadt Lissabon, Castello-Branco és más városokban; 1842ben Costa Cabral mint koronatanácsos félretévén az alkotványt a portói chartát kiáltotta ki érvényesnek; 1844ben Bomlim vezérlet egy lázadást Almeidaiban, melynek semmi sikere nem volt; most 1846ban a nép emelkedik Costa és Silva Cabral testvérek minisztersége ellen.) Trasos Montes tartomány forradalmi zászlóttűzött fel. Villa Real szék városban egy junta alakult, melynek elnökeül Souza Ferdinand gróf választott; ez a tartomány legelső nevezetességeihez csatlakozék. A nép tömegben kelt föl és nagyszámu csoportokban csatangol idestova. Montenegro guerillafőnök egy 150 főből álló hadosztályt, mely Portóba ment, megtámadván fegyver-lerakásra kényszerite, mire követel küldött Portóba, a város feladását kívánva.

Egész Beira tartomány, leggazdagabb része az országnak, fegyvert fogott s a zendült Minho és Trasosmontes tartományokhoz csatlakozott. Már maj. 12ke óta fogdoszták elországoton a hatóságoktól a kormányhoz intézett írott közleményeket s az utóbbtól érkezett parancsokat és csak levélpóstát bocsátottak szabadon. E nap óta terjedt a hír, hogy néhány leggazdagabb beirtartományi földbirto- kos Coimbra-ra szándékozik törni. 15én Coimbraiban már nagy mértékben nyilatkozott a lakosság elégületlensége. A hadi s polgári kormányzó lóháton siettek az öszzezsoportosult nép közé, azonban: „halál Cabralnak! és éljen az 1820ki alkotvány!“ kiáltással lónek fogadva. A hadi kormányzó szinte hangoztatá e kiáltást, megígérte a kiállított lövészek visszaparancsoltatását és fegyverkiosztást a nép közt. Csak ezen ígértet mellett vonulhatott a polgári kormányzó lakába vissza. Itt azonban megérkezvén, visszavonának az adott ígértelet s a népre lövetni parancsoltak. Egy további parancstól, mely a tisztviselők zászlóaljának fegyver-alá állását rendelé, megtagadták az engedelmességet. A hadi kormányzó laka előtt egy lövész zászlóalj lón felállítva töltött fegyverekkel. E közben az ingerültség és keserőség legfőbb fokra hágott. 16kán reggel egyik városrészben nagyobb számu földnép kivándorlott spanyol tisztek vezérlete alatt egy ellene küldött vadászosztálylyal öszszeütközvén, mind két rész erősen tüzelt, minek több személy tón áldozata. Mig e tüzelés délelőli 4 óráig tartott, egy nagyobb csoport földnép hidon át a városba nyomult. A kapu alatt felállított vadászrség visszavonula, s amazok a városba érkezvén, élénk s széssel fogadtattak; az egész alsó városrész fegyverez nyult s most annál hevesb megtámadtatását lehetett az őrségnek várni, mert óránként nagyobb tömegek érkezését remélik. Erre zászlóalji parancsnok tanácsosnak vélte sarkot mutatni; alkonyodáskor el-távozott lényegségével együtt a városból, utjátá hegység felé irányozván; tisztei s katonái közül többen vonakodának őt kísérni s a városban maradtak. S valóban idején történt elvonulása! 17kén napkeletkor minden oldalról nagyszámu néptömegek nyomultak a városba, úgy hogy dél felé mintegy 8000 főre mentek, s ezek közt körülbelül 400 lovas. Mindnyájan fölfegyverkezve; minden városka minden falucs-

ka saját vezetővel bír s ezek közt a tartomány legelőbb kelőjei s legvagyonosbjai. Kiáltásuk, mint már fölebb említettük: „halál Cabralnak! s éljen az 1820kai alkotvány!“ Minthogy a vadászokkal a hadi és polgárkormányzó is eltűntek, a hatósági kar a nép legelső vezéreivel junta-alkitásra gyült öszsze, melyben becsületesség s honszeretetről isméretes férfiak lónek megválasztva s köztük három egyetemi tanár. A hatósági kar lelépett; a junta maj. 18kán vala a polgári s hadi tisztviselőket ideiglen kinevezendő s ez eseményekről tudósítást küldé a királynénak. Coimbra 18kán érkezett portói hírek szerint a dictator Lissabonban csakugyan hajóra szállt, a sergek és lakosok mind zendülési hangulatban voltak. Az előbbi városba jött földnép igen példásan viselé magát s a börtönök előtt s egyéb helyeken szorgalmasan örködtek, a szegényebbek közülök némi pénzfizetést kapnak. Kik előbbi katonai szolgálat következtében legalkalmasbak, azokból egy zászlóalj képezetni s ez, mig Porto csatlakozási jelentését be nem küldi, működésben állani fog, a többi haza bocsáttatván. Minthogy az erőszakosan elűzött egyetemi tanuló minden oldalról ismét viszatérnek, ezekből is állítólag egy külön zászlóaljt fognak alakítani. Fájdalom! nagy a királyné elleni elkésérültség.

A madridi posta maj. 20káról hozott Lissabonból tudósításokat, mik szerint következőleg alakult az új miniszterium: Palmella herceg, Terceira herceg, Saldanha, Tojal, Azevedo; azonban a lissaboni posta elmentekor ismét véleménykülönbség látszék a nevezett urak közt mutatkozni. Egyébiránt Terceira herceg még azon nap tón készületeket az éjszaki részek felé teendő útjára, miszerint a működéseket a fölkelők ellen személyesen vezérelje. Leghevesbben dult a lázadás Alemejo tartományban, hol a hatóságok majd minden katonai segély szükében voltak.

Anglia.

Az alsóházban maj. 22én a gyárbill másodszeri olvasatása forga szőnyegen. Bankes védősi a 10 órai munkaidő mellett nyilatkozott s kijelenté meggyőződését, miszerint illy rendszabály valamint a dolgozó osztályoknak erkölcsi s értelmi tekintetben, úgy az egész státusközségnek igen nagy hasznára fogna lenni a nélkül, hogy e mellett a gyárérdeket veszélyeztetné. Egyszersmind emlékeztete, miszerint Peel 1815ben 10 órai billt nem ellenze, reményli tehát szónok, hogy az elnök a mostani védendővén, ekkép emberbaráti atyja egyik kedvenz gondolatát létesíteni fogja. Ward ellenben így szólott: illyen munkaidő-csökkentés legelől a gyárirtokosok jóvedelmét s nyereségét, aztán a munkadíjt is csökkenteni fogná, úgy hogyha ezen bill keresztül menne, épen azok, kiknek javára az behozatnék, elsők szólnának föl ellene s vádolnák a parlament rövidlátását. Bankes ama tanát, hogy a munkadíjak meghatározása erkölcsi érzetbeli dolog legyen a munkaadó s végző közt, szóló nem helyesli, mert a díjak az árumennyiség és kérezősködés szerint arányoztatnak. S ezéljál is téveszené a bill. Mivel a gyárurak mégis csak 12 óraig dolgoztatnának a teljeskoru munkással a nélkül is, a fiatalokkal pedig akkép, hogy a két félét váltva használnák s így a gyermekek munkaideje 10 óra helyett valódilag 6 órára vonatnék a munkás családok legnagyobb ártalmára. A gyárlyányok névszerint az angol nőipar közönséges csatornájába hajtatanák, azaz ing és ruhakészítésre adnák magokat, mi mellett szük, rossz levegőjü téreken naponkint 16 — 18 óraig volnának dolgozni kénytelenek, midőn most 12 óraig aránylag sokkal könnyebb munka — forgógép mellett állnak. Ha a ház munkaidő maximumát megállapítani akarja, akkor határozza meg a díjak minimumát is; mikép azt egykor Robespierre kísérté meg, ki a francia nemzetből 30 milliónyi boldog családot akart képezni; de a dolgozó osztályok insége, szegénység és tehetelensége lón a következő, mikép ezt Smythe külügyi altikár „történeti ábrándiban“ kimutatta: hasonlót várhatnánk a jelen billtől is. Ward ur keserűn nyilatkozott azon emberekről, kik álemberszeretettel népszerűséget vadásznak s inté Bankest és egyéb védősdieket: miután olly szívesen idézik Carlyle Tamás nyilatkozatit a gyármunka-rövidítés mellett, ne feledjék egyszersmind, hogy e hiresíró a gabnatörvényeket száraz ágaul bélyegzé a brit státus életfájának. Bentink lord e szemrehányást élesen viszatörli, megjegyzevén, hogy a szőnyegen fekvő bill elvölt olly férfiak gyámolítják, kik előtt komolyan szent az emberszeretet. Morpeth lord: „Nem hiszem, hogy a gyárakbeli munka olly nehéz és egészségrontó, mikép azt jelen bill védelmezőji állítják; a gyármunkások egészsége inkább a gyárműhelyek tisztasága, szellőztetése és tágasságától függ, mint a munkaidő tartosságától. Illyetén bonyolult társadalmi helyzetben, milyen a miénk, valamennyi ügyfolyam olly igen egymásba vág, hogy nem számíthatni előre ki a következtéseket, ha ezen üzlet valamelyik szaka háborítatást szenved. Azonkívül e kérdés a gabnatörvény-eltörést tárgyazó billt olly annyira függ öszsze, miszerint nem határozhatom el ma-

